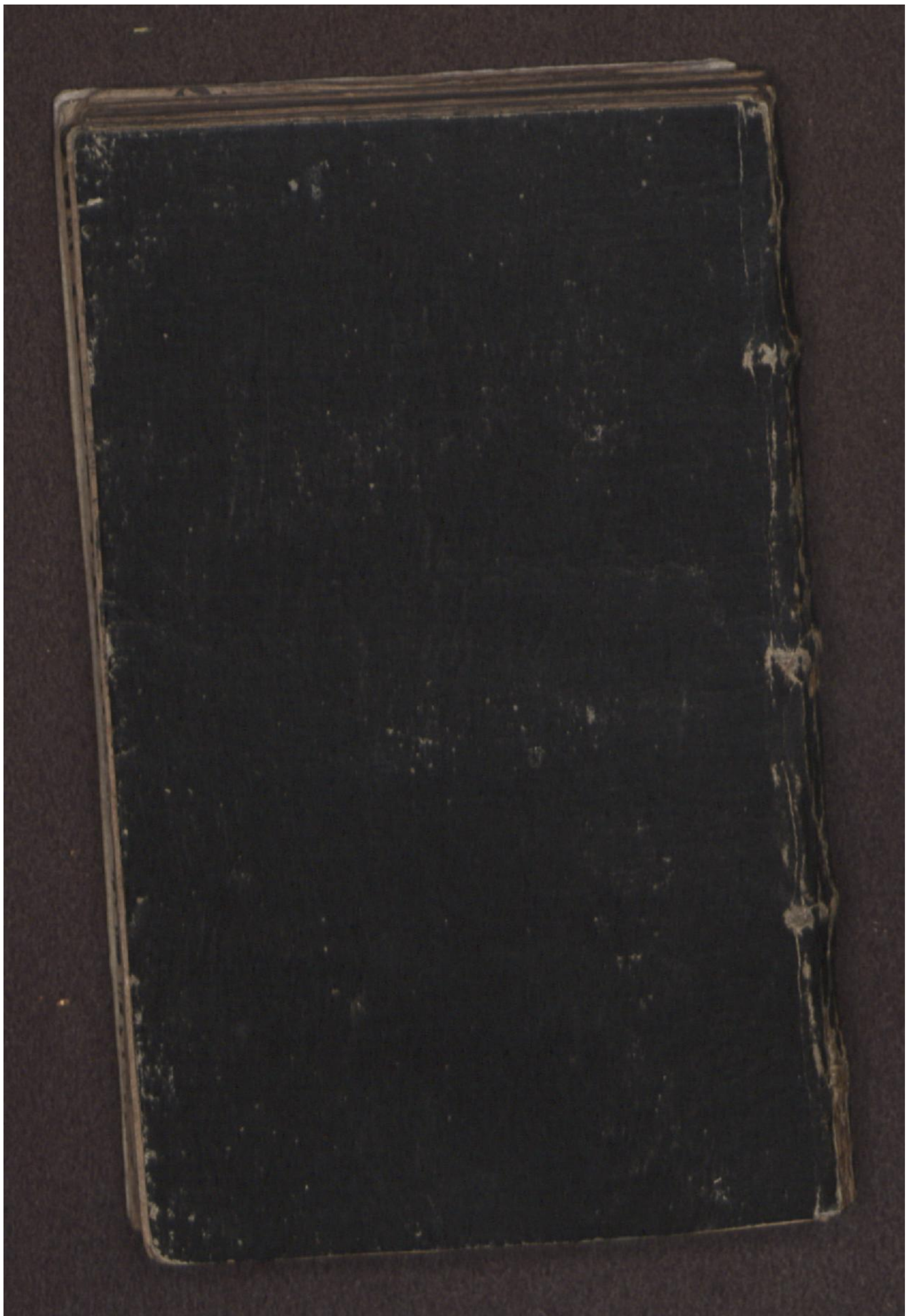
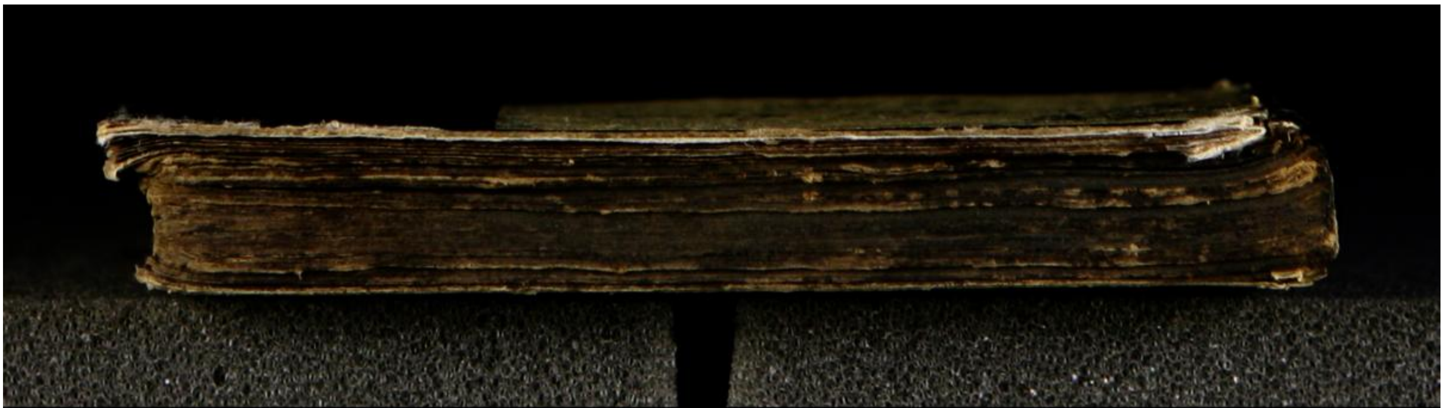

Henr. Sparres Lament.

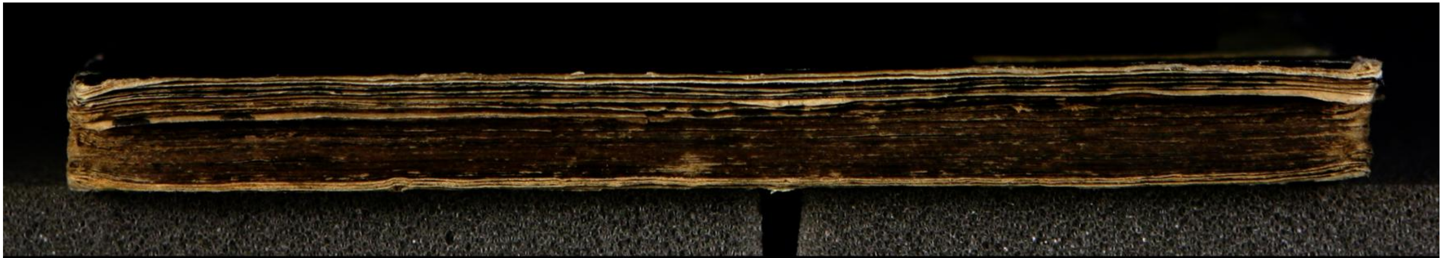
Lbf. 1597.

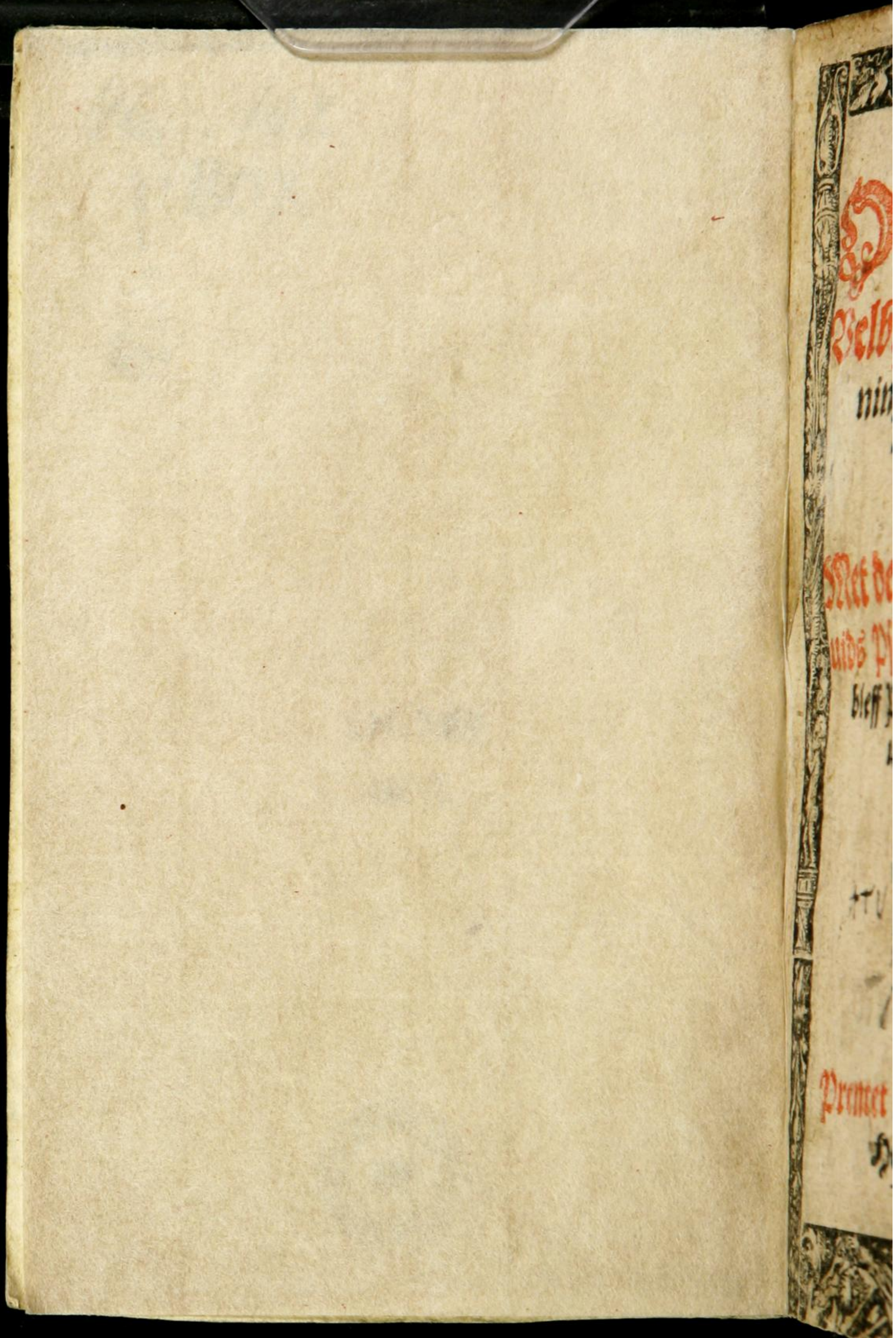

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Beretning
Om Erlig oc
Velbyrdig Mand / Hen-
ning Sparres Affkomst/
Opdragelse/ Leffnit oc
Endeligt.

Met den LXXXIIII. Da-
uids Psalmis Vdleggelse/ Som
bleff Predickit vdi hans Begraff-
uelse/ den 7. Octob.
Anno 1593.

Prentet i Kiøbenhaffn/ Aff
Hans Stockelman.

1597.

Henning Sparres
Fæderne Vaaben.

IHS: A. I. G. VV. A. S.

Henning Sparres
Møderne Vaaben.

DEn rette Lycksalig-
hed it Mennisske
kand ynske oc be-
gære/ oc skal beflit-
e sig effter / all den Stund
nand leffuer her i Verden/
r/ At mand lærer at kiende
en euige Gud / baade i sin
Værelse/ oc i sin Villie / som
or HErre JEsus selff siger/
os Johannem i det 17.
Dette er det euige Liff/ at de
iende dig allene en Sand
Gud/ oc den du vdsende/ Je-
um CHristum. Huilcken
Kundskaff wi allene bekom-
mer/

mer vdi den hellige Skrifft.
Huilcken der er de Klude/den
Engelen taler om til Hyrder-
ne/ at det lille Barn JEsus
findis suøbt vdi/oc den Kon-
gelige Prophet Dauid i den
første Psalme taler om/huor
hand saa siger: Salig er den
som haffuer sin Lyst til Her-
rens Low/oc tencker paa hans
Low/ Dag oc Nat / Oc lig-
ner saa Gudfryctige Menni-
ske ved it Træ/som er plantet
ved rindende Vand/som gif-
uer sin Fruct i betimelige tid/
hues Blad der icke foruisnes/

men det lyckſalig gøris alt
det ſom hand ſlar paa: Det
r fordi den ſtørſte Lyckſalig-
hed/at legge vind paa her i
Verden / oc beflite ſig aller-
neſt paa/at mand kand vere
t retſkaffen Lem i den Chriſt-
e Kircke/ ſom kaldis den ſtri-
ende Menighed / Paa det
nand kand vere viſſ paa/at
nand ſkal bliffue oc it retſkaf-
en Lem i den Triumpherende
Menighed/i den anden Ver-
den/ der er lyſt oc glæde/ſom
ngen kand oſſ fra tage / O
huem er den/ ſom icke lengis
did/

did/der som er glade oc Engl
sang/Thi her er sorrig oc sto
modgang: Men it Gudfry
tigt Menniske / tencker a
haffue sin allerstørste lyst/ti
at læse den Hellige Bibelsk
Skrifft/oc forlyste sig i HEr
rens Ord/ oc her met giffue
tilkiende sit Hiertis begiering
at haffue vduald det beste go
de for alt andit/ som er/af
gantske sind oc Siæl/begieri
at vere i HErrens Taberna
kel oc Bolig/Oc at mand fas
heller begierer sig at vere den
allerringiste vdi den sted/som

Gud er met sit Ord/Sacramente oc Menighed/end udi de aller Ypperste deris Pallatz oc Herlighed/de som dog icke dyrcke/frycte oc paakalde den allmectigste Gud. Oc indeholder den 84. Psalme/ en ret Beskriffuelse/huad den Christen Kircke eller Menighed er/saa liudendis.

Den Christen Kircke eller Menighed/ er en synderlig Forsamling/ aff Christne Mennisker/som annamer oc holder ved vor kiere HErre JEsum Christum/ oc hans

swfor-

vforfalskit Euangelium/ oc
rettelig bruger de Høyuærdi-
ge Sacramenter. J huilcke
Christnis forsamling Guds
Aand er krafftig/ ved det hel
lige Prædicke Embede/ oc igen
føder mange til det euige Liff/
oc ere ocsaa mange i samme
Haab/ som icke ere Hellige/
men dog samtycke Lærdom-
men/ Her aff kand mand let-
telig lære oc dømme de Men-
niske icke at være den Christ-
ne Kircke/ eller Menighed/
som enten intet vide aff E-
uangelium at sige/ eller necte

 nogen

nogen Artickel i Fundamen-
tit eller Troen/eller oc ville for-
suare oc fordagtinge aaben-
bare Affguderi/imod Guds
Ords liudelse. Thi den Christ-
ne Kircke haffuer sine visse Te-
gen/ paa huilcke hun bliffuer
kiend fra andre facter oc Par-
thier/som ere/Euangelij san-
de Lærdom/ Sacramenter-
nis rette brug oc lydighed/sō
det rette Euangelium vdkreff-
uer. Disse tre ting/kunde baa-
de for Øyen oc Ørne lære oss/
til huad hob wi skulle holde oss:
Om disse tre stycker taler den-
ne

ne Psalme/ oc der hos giffue
tilkiende/ at denne Forsam
ling/som kaldis den Christn
Kircke/ er ocsaa Kaars o
Modgang vndergiffuen her
Verden/som Dauid her siger
vdi det 6. Vers/ At den gaar
igennom den Jam̃erlige dal/
Oc Christus siger selff/ Joh.
16. J skulle hyle oc græde.
Men dette er den største trøst/
at deris Sorrig skal omuen-
dis til en wsigelig Glæde/ at
ingen skal kunde tage oss den
fra/ Oc icke kand lignis ved
det wi kunde lide her vdi
Verden/

Verden / som David her si-
ger i det Niende Vers / Det
er megit bedre at vere vdi
HERrens Hus en Dag/
end Tusinde her / ihuor stor
Verdslig Lyckfalighed den
kunde giffue/thi huor Guds
Ord er / Predickis oc læris/
der er Gud selff / som Chri-
stus selff siger / Johan. 14.
Den som elsker mig / hand
beuarer mine Ord / oc min
Fader elsker hannom / oc wi
skulle komme til hannom/oc
giøre vor Bolig hos han-
nom.

Dette er en kaart Fortale paa denne Psalme/ bedendis den Christen Læsere vilde holde mig det til gode/at den er icke saa fuldkommen/som det sig burde/oc tencke til/ at villien som god er/ skal ansees/ naar mand icke kand formaa at vdrette det mand gierne vilde.

Den Almectigste Gud/ beuare sin Christen Menighed/oc giffue hende den Fred som Verden icke kand giffue/ At vore Hierter saa kunde vere GVds Befalning oc

Villie vndergiffne her i Verden / at wi maatte vere vdi HERrens Hus/ oc den Triumpherendis Menighed vdi Himmerigis Glæde oc Salighed til Euig tid / Amen. Aff Næstued / Nyt Aars dag/ Aar 1597.

Psalm; 121.

Min Hielp kommer fra HERREN/ som giorde Himmelen oc Jorden.

Beretning/ om Erlig/ Velbyrdig oc Gudfryctig Mand/ Henning Sparres Affkomst/ Opdragelse/ Leffnit oc Endelige.

ERlig oc Velbyrdig Henning Sparres Salige Fader/ vaar Erlig oc Velbyrdig Mand/ Jep Torbenssøn paa Torckelstrup i Falster/ oc hand haffde ingen Syskende/ som kom til Arffue/ Oc vaar lang tid Lands Dommer der vdi Landene.

Hans Moder/ vaar Erlig oc Velbyrdig Fru Elsebe Grubbe.

Hans Farfader / vaar Erlig oc Velbyrdig Mand Torben Ipssøn Sparre/ til Vibygaard i Sieland.

Hans Farmoder/ vaar Erlig oc Velbyrdig Fru Anne Venstermands.

Hans

Hans Morfader / vaar Erlig oc Velbyrdig Mand / Siuor Grubbe til Lystrup.

Hans Mormoder / vaar Erlig oc Velbyrdig Fru Mette Vlfeld / Palle Anderssøns Daatter paa Huering.

Salig Henning Sparres Faders Farfader / vaar Herr Jep Jenssøn Ridder / til Vibygaard vdi Sieland / Oc hand vaar Rigens Cantzeler / i den Første Kong Christians tid.

Oc hans Faders Farmoder / vaar Fru Kirstine / Oluff Grubbes aff Nesbygaard / hans Daatter.

Hans Moders Morfader / vaar Palle Anderssøn Vlfeld / til Huering vdi Fyn.

Hans Moders Mormoder / vaar Fru Rigese / Her Oluff Pederssøns Ridders

Ridders Daatter til Lystrup i Se-
land/ Skøringe i Falster/ oc Suen-
strup i Seland.

Hans Morbrødre oc Morsøstre
ere disse/ som Giffte bleffue:

1. Erick Grubbe til Alstrup/
Hans Frue Anne Lauritz Matz-
søns Vasbyrs Daatter. Deris
Børn/ Peder Grubbe/ Lauritz
Grubbe/ Fru Rigese/ Fru Mette.

2. Palle Grubbe/ Hans Frue
hed Fru Margrete Corphes Har-
denbergs Daatter i Fyn. Deris
Børn Corphes Grubbe/ oc Fru
Mette Grubbe.

3. Jacob Grubbe til Røgle/ Hans
Frue hed Fru Citzele/ Knud Geds:
Daatter til Tomerup. Deris
Børn ere: Knud/ Erick/ Lauritz
Grubbe/ oc Jomfru Karine Grub-
be/ Jomfru Citzele Grubbe/ Jom-
fru Mette Grubbe/ Jomfru Anne

Grubbe. 4. Eyler Grubbe til Lystrup/ Hans Frue hed Fru Else/ Biørn Stenssøns Daatter / til Hoffdal i Skaane: Deris Børn/ Stuor Grubbe/ Fru Mette Grubbe/ Fru Margrete Grubbe/ Fru Karine Grubbe/ Jomfru Rigese Grubbe.

Erlig oc Velbyrdig Eyler Grubbis anden Frue / Fru Kirstine / Her Jørgen Lyckis Daatter til Offuergaard: Deris Børn / Christian Grubbe / Jørgen Grubbe / Eyler Grubbe / Jomfru Else Grubbe.

1. Hans Morsøstrer vaare: Først / Fru Eline / Hun fick Christoffer Raunsberg til Sonerup / met hannom haffde hun en Daatter / hed Fru Dorethe / Peder Bildis.

De

Oc Fru Eline bleff anden gang
Gifft / oc fick Hendrich Arenfeld til
Gudertud / Met hannom haffde
hun en Søn / hed Niels Arenfeld/
som leffuer.

2. Fru Anne Claus Vrnes / til
Beltebierg i Skaane / Met han
nom haffde hun to Sønner / Law
Vrne oc Claus.

Fru Rigese / haffde Erick V
rup til Ferelholm i Skaane.

Fru Agatha / haffde Law
Beck til Førsløff / Met hannom
haffde hun fire Sønner / Siuor
Beck / Jacob Beck / Johan Beck/
oc Joachim Beck. Oc to Døtter/
Fru Kirstine / Johan Venster
mands til Alstrup / oc Jomfru
Mette Beck.

Salig Henning Sparres egn
Syskende som nu leffuer: Ere/ Er
lig oc Velbyrdig Mand/ Emeck

Sparre til Vibygaard / Fru Sel-
ad / Gabriel Knudssøns til Nor-
kow / Fru Karine Peder Egerssøns
andbierg til Vestergaard / Fru Ri-
hese Christen Knudssøns til Sken-
erup / Jomfru Anne Sparre.

Salig Henning Spar-res Opdragelse.

DEr Gud Almectigste haffde kaldit hans Salige Fader / a vaar hand megit liden / men dog od hans Moder Fru Elsebe Grub-e / sætte hannom til Roskilde Sko-e / der hand bleff Otte Aar gam-mel / oc hand lærde megit vel / oc aar From oc Lydig op aff Barn-om / Oc der hand haffde der værit ogle Aar / saa sætte hans Moder annom til Lawe Beck / oc hand leff hans Dreng / en tid lang / Oc

Lawe

Lawe Beck sætte hannom fra sig/
oc til en Tydsk Herremand. De
vaar hand oc nogen stund/ for e
Dreng: Dernæst kom hand til si
Morbroder Eyler Grubbe/ oc vaa
hans Dreng nogen stund/ Oc han
sætte hannom til Peder Oxe/ O
skickit hand sig from oc vel/ baa
de mod de hand vaar hos/ disligi
andre som hand vaar i Omgenge
se met/ saa ingen kunde hannom
nogen maade beskylde/ vden alt d
som ærligt oc gaat vaar.

Oc der hand nu haffde tient dis
gode Mend/ bleff hand til sinds a
vilde vdaff Landit/ oc sig der at fo
søge/ Oc hand kom saa hiem til si
Moder/ oc vilde giøre sig færdig/ o
drage vdaff Landit nogen stun
Oc der hans Moder oc Søstre d
formerckte/ da giorde det dem st
Sorrig/ for hand haffde tagit s

denne Reyſe faare / de vilde ſaare
nødig / at hand ſkulde den fuldkom-
me / oc lagde hannom tit oc offte faa-
re / at hans ældſte Broder drog ſaa
daff Landit / oc de ſaae hannom
aldrig mere. Oc de oppeholt oc toge
hañom met Ord / ſaa at hans Rey-
ſe bleff forhindrit / Der met bleff
hand hiemme hos dem / oc giorde
dem megit til gode / i mange maade.
Saa at hand vaar icke allene ſom
n god Broder / men ſom hand kun-
de vere deris egen Fader: Gud løn-
e hannom det i det Euige Rige.

Som hand haffde ſaa verit
hiemme en tid lang / oc vor HErre
haffde forſeet hans tre Syſtre / ſaa
raade hans Moder oc Syſkende
hannom / at hand ſkulde Giffte ſig /
oc tage ſig ſelff Beſtillingen faare /
Derfaar oplod hans Moder han-
nom hans Fæderne gaard / oc drog
ſaa

saa for sig selff / paa det / at hand
skulde diss snarere faa villie til at be-
gynde selff at holde Hus / fordi / men
hans Moder regierede / vilde hand
intet beuare sig synderlig met no-
gen Bestilling / men lod hende selff
raade / som en god from Søn. Som
hand nu nogen stund haffde selff
holdit Hus / Begaff det sig saa / at
Kong: Maiest: bekom hans Fader-
ne Gaard oc Gods i Falster / oc
hand bleff beuilgit igien sin Liffs
tid met it Kloster vdi Norge / ved
Bergen / som heder Lyse Kloster /
som hand haffde nu hafft det ved
fire Aar / oc hand vaar der oppe ved
try Aars tid / saa lengdis ham hed
ned / til sine Sleet oc gode Venner /
Oc kom først til Næsted / til hans
Moder oc Systre / Pintzedag Mor
gen Aar / 1593. De græde aff stor
glæde lang tid / før de komme til ord

 me

met hannom / for de haffde faait hannom igien til dem / Oc siden om Morgenen kom alle hans Systre oc Suogre / oc da vaare de alle saa Hiertelig Glade / der de funde hannom for dem : De maatte vel være Glade / fordi mand finder gantske faa Brødre imod sine Systre / som hand vaar imod sine Systre / saa vijt hans mact kunde belange : Oc sad hand offuer den gantske Nat / quad to Viser for sine Systre / som hand selff nylig haffde giort vdaff Bibelen. Oc kom saa paa samme Reyse offuer til Fyn / til sine Systre oc Suogre / oc vaar hos dem nogle Vger / oc giorde sig megit Lystig oc Glad met dem / Oc paa det sidste / gaff hand dem tilkiende / at hand vilde op til Norge igien / inden Vinter Dagen kom / Oc Tiden løb nu flux for hannom / dog hastede hand

icke

icke megit/ som hand før pleyede/ naar hand skulde der op/ men dem tyckte alle/ at hand vilde nu nødigere fra dem/ end hand pleyede at giøre/ hans Sind gaff hannom/ at hand icke skulde finde dennom mere i denne Verden.

Men hand befalit dem nu alle den Almectigste Gud/ oc hand bad dennom alle være vel til freds/fordi hand saa/ at alle hans gode Venner oc Sysken/ vaare nu mere bedrøffuede ved hans henfart/ end de ellers pleyede at være/naar hand drog fra dennom/ men hand trøstede dennom alle der met/ at hand vist i ForAarit vilde da komme ned igien/ oc siden bliffue altid hos dennom/ der met skildis hand fra dennom/ Oc de trøstede dennom/ met det gode Haab/ som de haffde/ at hand skulde komme ned til dennom

 igen/

igen / Men denne kaarte Glæde de haffde met huer andre / men hand vaar hos dennom / den bleff gantske snart omuend / Som det gaar met denne Verdsens Glæde / hun er slet intet Bistandig eller varer lenge / men er gantske forfengelig oc forgengelig.

Oc hand drog nu sidst fra sin Moder oc Systre i Næsted / den 4. *Augusti*, oc gick til Skibs for Helsingør den 13. *Augusti*, oc den 14. kom hand ind i Malsund / met en stor Storm / oc den 15. Dag befand hand først sin skrøbelighed / oc haffde hand selff skreffuit den Dag i sin Almanach / Den 15. Dag *Augusti*, bleff ieg siug i JEsu Naffn / Det vaar nu hans vijs i nogle aar alt huad hand haffuer bestildt / det haffde hand skreffuit i sin Tegne Bog oc Almanach / den Dag gior-

de

de ieg det i Jesu Naffn/det bestillede ieg i JEsu Naffn / der vaar ieg den Dag i JEsu Naffn / som wi mange steds haffuer fundit effter hannom / som hand haffuer skreffuit / Gud vere Euig Ære / Hand haffuer altid hafft vor HERRE vdi sin Tancke oc Følge met sig. Oc nu som hand bleff megit suag / bad hand sin Karl / som den tid vaar hos hannom / at hand skulde bære hans Seng i Land / hand vilde ligge der om Natten / fordi hand kunde icke lenger taale at ligge paa Vandit / Men hand bleff jo mere oc mere gantske suag / Oc befoel saa Skipperen / at fare op til Bergen met Skibet / Hand vilde selff begiffue sig offuer Landit/for hand kunde icke fordrage Vandit / fordi hand vaar gantske megit siug oc skrøbelig / men Gud veed met huad

Besuæ-

Besuæring oc Mødsommelighed hand vandrede op / oc kunde icke komme lenger / end til Marstrand / oc kom did den 22. *Augusti*, en Torsdag / Oc vilde hand saa gierne dragit til Anders Gren / til Sundsby / men hand kunde icke da taale at vandre lenger / men hand skreff Anders Gren til / om Morgenen / som vaar en Fredag / oc hans Frue / Fru Mette Grubbe / oc gaff dennom sin Skrøbelighed tilkiende / oc der hos begærede / at de vilde kom̃e til hannom / Oc der Budit vaar affdragit / da tackede hand Gud / at hand endnu vaar saa nær nogen aff sin Slect / som hand kunde komme i tale met / hannom lengdis nu saa saare megit effter dennom / Oc samme Dag beredde hand sig / oc vilde haffue Præsten til sig om morgenen / som hand oc kom / Oc hand

tog

tog Sacramentit til sig / oc befoel sig den Almectigste GUD i Vold / Men dog haffde der ingen aff dem som hos hannom vaare troet / at hans Tid vaar saa nær / men hand vaar altid Taalmodig oc stille vdi sin Siugdom / lige som hand altid vaar vdi sin Velmact / Men der hand haffde nu tagit vor HERRE til sig / da begynte det nogit at lættis met hannom / oc hand laa oc talede met Præsten / mange smucke trøstelige Sententzer aff den hellige Skrifft / saa snart som Præsten begynte nogen / da viste hand / oc talede den strax vd til Ende. Oc som Præsten vilde gaa fra hannom / da bad hand hannom saa gierne / at hand skulde bliffue hos hannom / oc icke gaa fra hannom. Oc som Præsten vaar hengangen / da bad hand sin Karl

skul-

skulde hielpe hannom aff Sengen/ Oc som hand kom op/ oc sette sig ved Bordit/ bad hand samme Karl faa sig nogle Breffue/ som laa vdi hans Skrin/ som hand oc giorde/ Oc hand skreff selff paa samme Breffue/ som vaar Gields Breffue/ oc sagde: Nu skal disse Breffue ingen komme til skade/ thi de Penninge ere mig betalede/ om det er nu saa/ at vor HErre vil kalde mig. Der effter gick hand strax til Sengen igen/ oc laa saa stille hen ved Tre timer/ oc ingen haffde andit vist end hand soff/ oc saa slo hand sine Øyen op/ oc de spurde om hand soff nogit/ men hand talede intet/ oc hand suarede/ Huad skulde ieg tale/ min Tancke er hos Gud. Oc hand laa atter saa stille hen/ saa kom nu Fru Mette Grubbe/ samme Dag om Afftenen/ der Klocken vaar ved 9.

Oc

Oc vilde Fru Mette gierne verit vdi Tale met hannom / men de sagde / at hand soff. Men om Morgenen / der Klocken vaar hen ved 6. da kom hun til hannom / Oc hand tackede hende gantske storlige / fordi at hun vilde haffue den Vmage / oc komme til hannom / oc besøge hannom vdi hans siugdom oc skrøbelighed.

Saa sad hun oc talede met hannom / Oc hun nødde hannom til at æde nogit lidit / Oc iblant anden Tale / komme de vdi Tale om salig Hendrick Gyldenstiern / Huilckit Herligt Endeligt hand fick / Da suarede salig Heñing Sparre: Ja / huem som vel leffuer / hand døer aldrig ilde. Der effter laa hand da saa stille hen / oc ingen haffde andet troit / end hand haffde soffuit / oc soff saa sactelig hen i HERREN.

Den

Den Euige Almectigste leffuendis GUD / giffue hannom den euige Glæde oc Salighed / oc en Ærefuld Opstandelse paa den Yderste Dommedag / Oc vnde oss alle som igen leffuer / saa at leffue oc skicke oss vdi denne Elendige Verden / At wi maa finde hannom vdi Himmerigis Rige / for JEsu Død oc Pine skyld / AMEN.

Oc kallede vor HERRE hannom den 26. *Augusti*, en Søndag at Afften / imellom 9 oc 10. Oc bleff hand nedsæt vdi Marstrands Kircke den 7. *Octobris*.

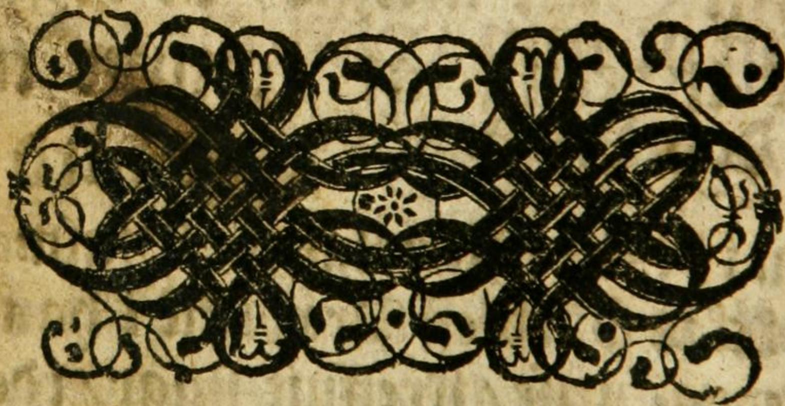
Saa er nu hans Affkomst / Leffnit oc Endeligt / her antegnit / som (Gud skee euig Ære) haffuer værit Erligt oc Christeligt / Oc som hans Leffnit vaar fromt oc gaat / saa bleff oc hans Endeligt:

Hand

Hand slo heller intet synderlig sit Sind til denne Verden/ men naar nogen vilde tale met hannom huad denne Verden anlanger/ met Bestilling / høy Titel / stor Handel oc Bedrifft / huad det nu vere kunde / Da suarede hand intet andit til: Ach huad er dog denne Verden / Haffde wi Tusinde Liff / da skulle wi der alle fra / Oc det vaar megit vdi hans Mund altid: Min Siæl længis / oc begierer inderlig at komme til HERRENS Forgaard / som i denne efterfølgende Psalme/ huilcken som bleff Prædickit i hans Begraffuelse / skreffuit staar / i det Andit Vers. Nu huad skal ieg sige / Hand vaar it gaat oc Gudfryctigt Menniske/oc elskte Guds Ord/ oc Guds Ords Tienere / oc synder-

lig de som Fromme oc Gudfryctige vaare / oc haffde synderlig Lyst til deris Omgengelse / Men andre som icke vaare saadanne / slo hand sig fra. Hand leffde vel / oc døde vel / Derfaare befale wi Gud hans Siel.

AMEN.

Den

Den LXXXIIII. Psalme

Kore Børns Psalme / for at siunge paa Githith.

HERRE Zebaoth / huor lystige ere din Bolige.

Min Siæl længis oc be gierer inderlig at komme ti HERrens Forgaard / Mi Liff oc min Siæl glæder sig i den Leffuende Gud.

Thi Fulen haffuer fun dit it Hus / oc Sualen sit Rede / at ligge deris Vng vdi / som er / dit Altere HER re Zebaoth / min Konge o min Gud.

Salige ere de som bo i dit Hus/de loffue dig der euin-delig/Sela.

Salige ere de Mennisker/ som holde dig for deris styr-ke/ oc vandre effter dig aff Hiertit.

De som gaa igiennom den Jammerlige Dal/oc giø-re der Kilder/oc de som lære/ bliffue prydede met mange Velsignelser.

De beholde en Seyer eff-ter en anden/at mand maa see/ at den rette Gud er vdi Zion.

HErre Gud Zebaoth/hør
min

min Bøn / Jacobs Gu-
merck hende/Sela. Gud vo-
Skiold giff act paa/see til di-
Salvedis Rige.

Thi en Dager bedre i di-
Forgaard/end ellers Tusin-
de/Jeg vil heller vocte Dø-
ren i min Guds Hus / en-
lenge bo i de Ugudeligt-
Bolige.

Thi Gud HErren er So-
oc Skiold/ HErren giffue-
Naade oc ære/hand lader ic-
tet gaat fattis de Fromme.

HErre Zebaoth/ saligt e-
det Menniske / som forlade-
sig paa dig.

 Sun-

Summa paa den-
ne Psalme.

DEnne Psalme kand baade kaldis en Trøstepsalme/ Bedepsalme/ oc Læ-
rpsalme.

En Trøstepsalme / fordi hun priser
Guds Ord herlige/oc offuer alleting/saa/
t huo som haffuer Guds Ord/han haff-
er oc det beste Liggendefæ/ om hand end
aare det aller ringeste oc foracteligste
Menniske paa Jorden/som oc Guds Ord
iffuer allene den rette bestandige Trøst/
il arme bedrøffuede Hierter oc Samuit-
igheder. Psalm. 119. Haffde din Low icke
erit min Trøst / da haffde ieg forfarit i
nin Elendighed. Jerem. 15. Dit Ord er
or Glæde oc Trøst.

En Bedepsalme/fordi den hellige Kon-
elige Prophete Dauid/oc alle Gudfrycti-
e met hannom / bede oc ynske Hiertelig
ff Gud / at hand vilde beholde dennom
ed sit Ord / oc lade dem bliffue sin Chri-
elige Kirckis sande Lemmer/Thi en Dag
r jo bedre vdi HErrens Forgaard / end
lers Tusinde / som hand vilde saa sige:

En

En Christen skal lade en Dag være sig kie-
rere / paa huilcken hand er i Kircken / kand
høre Guds Ord / oc tiene hannom / end at
hand Tusinde Dage kunde vere iblant de
Vgudelige / oc nyde all Verdslig Glæde
oc Vellyst. Ja hand skal ynske sig heller
at vere en Døruoctere i HERrens Hus /
end lenge at bo i de Vgudeligis Bolige.

En Lærepsalme / fordi hun lærer huor
vdi alle Menniskis høyeste Velfærd staar /
oc huad det Summum bonum er / som er /
at vere it sand Leffuendis Lem / i den Chri-
stelige Kircke. Oc at den Christelige Kir-
cke er Guds Hus oc Bolig / hnor hand vil
vere næruerendis tilstæde / haffue sin Ild
oc Fyrsted / oc metdele sine Christne wsige-
lige Velgierninger.

Om Titelen for denne Psalme.

Kore Børns Psalme for at siunge
paa Githith.

I Denne Titel ere Try stycke
fornøden at mercke.

 Det

Det Første / Huo denne Kore er.

Det Andit / Om hand haffuer ladit Børn effter sig / effterdi Historien liuder lige som de ere alle omkomne met deris Fader.

Det Tredie / Om Kore Børn haffue ocsaa giort Psalmer.

Om det Første Stycke i Titelen.

HVo denne Kore haffuer værit / kand mand læse / *Num.* 16. Hans Oprørske Staldbrødre vaare Dathan oc Abiram / som for deris Oprør skyld bleffue saa gruselig straffede aff Gud Almectigste / at de bleffue allesammen / leffuendis opslugede aff Jorden / fore met stort Skrig ned i Helffuede. Saadan en haard oc forfærlig Straff aff Gud / haffue Kore / Dathan oc Abiram / der met fortient /

fortient/ at de sette sig op imod Mo-
sen oc Aaron / Oc Tu Hundrit oc
Halfftrediesindstiue Mend / hulde
sig til dennom / som bleffue straffe-
de met dennom.

1. Her aff haffue wi først at lære/
huor suaarlige de synde oc fortørne
Gud vor HErre / som sætte sig op
imod det hellige Prædicke Embede/
oc Verdslig Øffrighed / Gud tage
sig det til / lige som det skede imod
hannom selff. Som der staar klar-
lige i Texten: Huad er Aaron/ at
knurre imod hannom? Som Mo-
ses vilde saa sige: Hand er paa sin
Persons vegne/ it armt Menniske
men Gud haffuer vdkaarit hannom
til dette Embede for andre/ at hand
allene skal være den ypperste Præst
derfor gaar eders Knur imod Gud
lige som i icke vilde lade hans Ord-
ning oc Skickelse behage eder.

Oc siden atuarer Moses det
gantske Folck/ beder dem gaa fra de
Oprørske/ oc siger/ at Gud vil straf-
fe de Folck/ thi de haffue bespaattit
HERREN.

Derfor skal huer vere atuarit/
at hand icke foracter det hellige Pre-
dicke Embede / oc Verdslig Øffrig-
hed / Thi de ere baade Guds Ord-
ning / Oc de ere aldrig nogen tid
bleffne vstraffede (endog Straffen
kunde forhalis en tid lang) som
haffue verit imod denne Guds ord-
ning / Thi det gaar dog endelig eff-
ter det almindelige Ordspraack.

Huo Prædickere / Øffrighed oc Jom-
fruer skender/
Met Vdød hand sit Leffnit ender.

Huilckit dem bør vel at mer-
ke / som spaatte oc foracte det helli-
ge Prædicke Embede / tale haanlig
om deris Siælsørgere/ oc sige/ huad

ligger

ligger der saa stor Mact paa de
Præster/skal mand oc bære dennom
paa Henderne? Suar. Paa deris
Persons vegne ere de oc Menniske/
haffue oc deris Skrøbelighed/ der
de mue bekiende oc affbede hos Gud/
det er oc paa deris vegne en ringe
ting/ at de bliffue foractede aff
Menniskene/ men paa deris Em-
bedis vegne/ skal mand vide/ at
mand icke allene foracter oc fortør-
ner dennom/ men vor HErre oc
Gud/som icke vil lade saadant bliff-
ue vstraffit/ om der icke skeer Poe-
nitentz/oc det affbedis hos Gud/thi
Gud siger ved Zachar. Prophete/
Cap. 2. Huo eder rører/ hand rører
min Oyesteen. Nu saa lidet som en
Oyesteen kand lide/ at hand røris
forhart/saa lidit vil den HERRE
Gud lide/om mand aff fortrædelig-
hed forgriber sig imod hans Legater/
Lærere

Lærere oc Prædickere. Saadanne Folck skulde oc læse oc acte den Lignelse/ Matth. 22 huorledis det gick dem som spaattede/ forhaanede oc ihielsloge Kongens Tienere.

2. For det Andit/ tien dette til Lærere oc Predickere/ saa: At de føre deris Embede trøstelig oc frimodelig/ oc rædis for ingen/ men tencke at de ere sætte aff Gud Almectigste i det Embede/ som Paulus formaner Titum/ Cap. 2. Tal/ formane/ oc straff met all Aluorlighed/ Lad ingen foracte dig: De skulde icke være Placentiner/ at de Prædicke for Gunst/ de som giøre Folck Hiunde vnder Armene/ oc Puder vnder Hoffuedene/ det er/ tale oc Prædicke det Folck ville gierne høre/ Men/ som Gud siger ved Jeremiam Prophete/ gaa did hen/ som Gud sender dem/ oc Prædicke det hand befaler

dem/

dem. Men de som icke saadant giø-
re / men bøye deris Embede effter
Menniskens Villie / eller lade traa-
de det vnder Fødder / de skulle be-
tencke / oc (om de icke rette oc bedre
sig) finde oc fornemme met tiden /
huad Gud vor HErre truer ved sin
Prophete Ezechiel / Cap. 33. Du
Menniskens Søn / ieg haffuer sæt
dig til en Vectere offuer Israels
Hus / naar du hører nogit aff min
Mund / som du skalt atuare dem
paa mine vegne. Naar ieg siger nu
til den Vgudelige / du skalt visselig
dø / oc du siger hannom icke saadant /
at den Vgudelige lader sig atuare
fra sit Væsen / da skal vel den Vgu-
delige dø / for sit Vgudelige Væsen
skyld / Men ieg vil kræffue hans
Blod aff din Haand.

Dette er nu det ene som skal
merckis hos denne Titel / som er /
Huo

Huo denne Kore er/ Oc huorledis hand met de andre Oprørske/ Dathan oc Abiram / oc deris tu Hundrit oc Halfftrediesindstiue Staldbrødre / bleff jammerlig straffit for samme Oprør.

Om den Anden Punct i Titelen.

OM Kore haffuer ladit Børn effter sig/ Thi aff Texten siunis det / som de omkomme met hannom allesam̃en/ der hand met Hustru oc Børn/ Sønner oc Døtter/ bleff opslugit aff Jorden.

Der suaris saa til / At Kore Børn bleffue icke straffede for deris Faders Misgierning skyld/ som der staar klarlige skreffuit i den Fierde Mosi Bog/ i det 26. Capitel. Men Kore Børn døde icke. Aarsagen er denne/ at Børn torde icke vndgielde

for deris Fader/det sætter *D. Mart. Luth. ex Rabinis Tom. 3. Latino*, i sin Vdleggelse offuer den 45. Psalme/ paa det 462. Blad / oc siger: Gud haffuer beuist nogit synderligt met de Børn/at de icke bleffue omkomne/ Thi der de stode hos Tabernakelit met deris Fader / da hulde de hart ved/oc raadde deris Fader til at affstaa fra sit onde forsæt/oc det giorde de saa lenge/ indtil Jorden begynte at brøste vnder dem/Men der deris Fader vilde icke lyde dem/bleff hand leffuendis opslugit / men de [illegible]rdis op i Lufften/oc komme der fra.

Her haffue nu Forældre oc Børn / Nyttige Lærdomme at mercke.

Forældre/ at de icke skulle foracte deris Børns Raad oc Formaning/Besynderlig naar de raade dem / fra nogit / som Ont er/

Det

Det er ey heller deris Faderlige *Autoritet* oc Myndighed imod. Thi haffde Kore atlyd sine Børn / da haffde hand icke kommit i den forfærlige Guds straff / der hand faar at lide til Euig tid. Mand skal jo lyde oc følge gode Raad / oc de Trohiertigis Formaning / wanseet at den Person er saare ringe / som oss atuarer.

Børn haffue at trøste sig i dette Exempel / at den HERRE Gud vil icke lade dennom vndgielde deris Forældris Misgierninger / om de bedre sig / oc icke samtycke i deris Forældris Synder / Som Gud siger / Ezech. 18. Sønnen skal icke bære Faderens Misgierning / Men huilcken Siæl som synder / hun skal dø. Men at Børn offte bliffue straffede / for de Synder som deris Forældre haffue bedreffuit / oc det skeer

met

met dennom/ som Gud truer *Exod.* 20. Jeg HERREN din Gud/ er en Nidkiær Gud / som hiemsøger Fædernis Misgierninger / paa Børnene / indtil det tredie oc fierde Led/offuer dem som mig hade/ꝛc.

Det skeer/ Først / paa det at mand skal see oc lære / huor suaarlige vor HERRE Gud fortørnis aff Menniskens Synder.

For det andit/at mand aff saadanne Exempel / kand atuaris/ at mand vocter sig for Synd / at Efftterkommerne icke skulle vndgielde/ det en haffuer fortredelig syndit. Dog er dette Børnenis Trøst/at det alligeuel skal ickun bliffue Timelig straff / oc saa fremt som de bekiende deris Synder / bedre sig / oc holde sig ved en fast Tro oc Tillid paa Jesum Christum / den rette Syndebødere oc Naadis Throne / da skal

saadan Timelig straff icke skade dem paa deris Siælis Salighed.

Om den Tredie Punct i Titelen.

Om Kore Børn haffue ocsaa giort Psalmer?

DEr suaris saa til. Det kand vel vere / at de haffue giort Psalmer/ *Doct. Martinus Lutherus* holder ocsaa faar / Men ingen aff de 150. som i Psalteren ere sammen skreffne/ Thi disse ere altid vdaff de gamle Kirckens Lærefædre/ *Augustino, Ambrosio, Cassiodoro,* oc *Origene*, allene sagde den hellige Kongelige Prophete Dauid til.

For den 72. Psalme staar denne Titel/ Salomons Psalme. Men Enden effter samme Psalme staar saa: Her haffue Dauids Isai søns Bøner ende. Derfaare er det Dauids oc icke Salomons.

Lige

Lige saa for den 90. Psalme/ staar denne Offuerskrifft: Mose Guds Mands Bøn: Men efterdi wi icke finde den i Mose Bøger/ da beslute wi/ at Dauid haffuer laant den Materie aff hannom/ oc førde hende ind i sin Psalterbog.

Men at andre Naffn staa for nogle Psalmer/ end Dauids/ som for den 88. Heman/ for den 89. Ethan/ for den 39. Jeduthun/ for den 42. oc 45. Kore/ for den 73. oc 79. Assaph/ som de skulde vere tillagde/ Det skal icke saa forstaais/ at de skulde vere samme Psalmers Mestere oc *Authores*. Men de haffue ickun verit deris *Cantores* oc Sangere/ oc Dauid haffuer saa reskreffuit dem samme Psalmer.

Thi vdi den Første Krønicke Bog i det 26. *Cap.* læser mand/ huorledis Kong Dauid beskickede Kircke Sang/ oc sette 288. Personer til

Propheter oc Sangere / som haff-
ue forsørgit oc raadt for Guds Tie-
niste i Templen / iblant dem bleffue
tre sætte til Øffuerste Cappelmeste-
re eller Sangmestere: Den Første
hed Assaph / den Anden Jeduthun /
Den Tredie Heman.

Disse haffuer Kong David
giffuit oc skifft sine Psalmer til / at
de met deris tilskickede Brødre (thi
huer aff de tre Sangmestere haff-
de hafft it vist tal aff dem som skul-
de siunge met dennom) skulde siun-
ge dem for Folckit / indtil de kunde
lære dem / oc siunge saa met dennom.

Derfaare tilleggis nu Kore
Børn denne Psalme / icke som *Autho-
ribus*, der hende skulde haffue giort /
men som *Cantoribus*, Thi Kore Børn
ellis met iblant Sangerne / som
vaare forordinerede til Guds Tie-
niste / oc de haffue sungit denne / oc
andre

andre Psalmer for Folckit / som dennom vaare forskreffne aff Kong Dauid.

Denne Vnderuisning er nyttig at vide / fordi der ere icke tuilactige ting giorde aff Psalmerne / huilckit vel skede / om mand vilde mene / at de vaare icke alle Dauids Psalmer Dieffuelen vilde gierne giøre det gantske Psaltere twuiss / oc drage hen de til it Tuil / at mand skulde tencke / det vaare icke altsammen aff den Hellig Aand / oc Guds Ord / huad der staar vdi / Derfaare maa mand icke giffue Satan rom her vdi / Oc flittelig mercke denne Vnderuisning som her til nu er giort.

Her hos er endnu en Paamin delse at acte / som er / Huad det er der staar i Titelen: **For at siunge pa Githith: Suar.** Det Ord Githit skal hede saa megit som *Torcular*, e

Vijnperse/ oc mand holder saa for/
at det haffuer verit it synderligt *In-strumentum Musicum*, der haffuer ve-
rit i sin Skickelse/ til at see/ lige som
en Vijnperse.

Om denne Psalmis Aarsag.

Den Aarsag som haffuer be-
uegit Dauid til at skriffue denne
Psalme / er denne. Hand vaar for-
dreffuen vdaff sin vanartige vgu-
delige Søn Absolon/fra sit Konge-
rige / fra Land oc Folck / oc maatte
fly/ oc fare her oc der i Elendighed/
oc myste den sande Guds Tieniste/
det giorde hannom saa ont i Hiertit/
oc hand klagede saa sørgelig der off-
uer/at hand icke kunde gaa met an-
dre aff Menigheden/til Guds Tem-
pel/ Thi hand siger/der er intet Ly-
stigere/ end at vandre i HERrens
Hus / oc at bo hos den skøne Guds
Tieniste/

Tieniste / som hand ocsaa roser oc
ynsker saadant vdi den 27. oc 63.
Psalme.

Huorledis denne Psalme kand delis.

Denne Psalme som haffuer ickun 12. Vers / kand deelis i Fire smaa Stycke / vdi saa maade.

I de try Første Vers / forklarer hand sit Sind oc Hiertelige Længelse / effter Guds Tempel / oc den rette Guds Tieniste.

I det nest effterfølgende fierde Vers / priser hand dem allene Salige / som ere sande Lemmer i den Christelige Kircke / oc kunde vere hos den rette Guds Tieniste.

I de try Vers der effterfølge / handler hand om tro Lærere oc Predickere / i synderlighed / huorledis de rettelig skulle føre deris Embede / oc huor met de skulle trøste sig der vdi.

I de sidste fem Vers/ beder hand Gud Hiertelig/ at hand vilde naadelig høre hans Ynske oc Bøn/ oc lade hannom komme igen til Guds Tempel. Oc saa beslutter hand endelig/ met it deyligt *Aphorismo*, i huilckit hand priser alle dem salige/ som forlade sig paa Gud.

Om det Første Stycke.

HERRE Zebaoth/ huor lystige ere dine Bolige.

DEn Euige Guds Søn/ vor kiere HERre Christus siger/ Matth. 12. Huad som Hiertit er fult aff/ der aff løber Munden offuer. Lige saa gaar det her den gode Dauid/

uid/ Thi endog hand er i allerstørste Elendighed/ oc maa nu lide det/ at hand er fordreffuen aff sin egen Søn/ fra Land oc Rige/ der til met er hand oc huer time stedt i Liffs fa- re/ dog glemmer hand icke sin kiere HERRE oc Gud/ Men det hans Hierte er fult aff/ der aff løber hans Mund offuer/ som mand maa see i denne Psalme/ der hand saa siger:

HERRE Zebaoth/ huor lystige ere dine Bolige.

Met disse Ord/ vil den hellige Dauid beuise sin brendende Affect/ oc Hiertelige Længelse/ hand haff- uer til HERrens Tempel/ ja me- git mere til hans hellige Ord/ oc den beskickede Guds Tieniste/ thi hand bruger saadanne Ord/ som bemercker en stor Forlængelse. Men

hand taler først i Spørsmaals viss/ met forundring / oc siger: Huor ly-stige ere dine Bolige? Som hand vilde saa sige / Jeg veed ingen ting at tale om/eller at giøre Tacksigelse faar/der mig kand vere behagelige-re/oc der ieg haffuer større Længelse effter / end effter din Tempel oc Bo-lig.

Ved Guds Bolig forstaar Pro-pheten den sted/ paa huilcken hand er/oc vil bo. Denne sted vaar hos Jøderne i Dauids tid / Stictens Tabernakel/ oc siden Jerusalems Tempel/ huilcken hans Søn Sa-lomon bygde/ vdi huilcken der stod Pactens Arck/oc Naadestolen/met sine Cherubim. Disse steder kalle-de mand fordi Guds Bolig/effter-di den rette sande GVD haffde loffuit oc tilsagt / at ville der bo/ oc høre Bøner/oc hielpe alle dennom/

som

som aluorlig paakalde hannom/ Som David siger i den 132. Psal: HERREN haffuer vdualt Zion/ oc haffuer Lyst til at bo der/ Denne er min Rolighed Euindelige/ Her vil ieg bo/ thi det behager mig vel.

Men at GUD haffuer hafft Lyst til at bo der/ at høre Bøner/ oc at hielpe/ det skede for den Naadestols skyld/ huilcken der betyede vor HERRE JESUM CHRJstum/ Som der staar til de Rommere i det tredie Capitel/ Thi vdi Christo vil GUD beuise all Naade/ oc i hans Naffn skulle alle Bøner vere Behagelige/ oc bønhøris/ Johan. 16.

Hos oss Christne haffuer den HErre Gud ocsaa sin Bolig/ naar wi høre hans Ord/ bruge de Høyuærdige Sacramenter/ Oc giøre

den

den Guds Tieniste/som oss er befa-
lit/ Som vor HERRE Christus
klarlige siger/ Matth. 18. Fremde-
lis siger ieg eder/ der som to aff eder
bliffue Eens paa Jorden/ huor om
det er/at de ville bede/det skal veder-
faris dem aff min Fader i Himme-
len/Thi huor som to eller tre ere for-
samlede i mit Naffn/ der er ieg mit
iblant dem. Oc Johan. i det 14. si-
ger hand: Huo mig elsker/ hand
holder mine Ord/oc min Fader skal
elske hannom/ oc wi skulle komme
til hannom/ oc giøre Bolig hos
hannom.

Her aff følger nu det saare trø-
steligt oc vist/ at vore Kircker/ i huil-
cke wi høre oc lære Guds Ord/oc
bruge de Høyuærdige Sacramen-
ter/der som wi prise Gud met Psal-
mer oc lystige Sang/der som wi be-
de/oc tacke Gud for hans Velgier-
ninger/

ninger / de ere GUds rette sande Hus oc Bolige / der som Christus er mit iblant oss met sin Himmelske Engle skare. Ja vore egne Hus / vdi huilcke wi met Børn / oc Tiunde bede Afften oc Morgen / til Bords oc fra Bords / oc befale oss Gud / tacke hannom for Mad oc Dricke / for hans Beskermelse fra de onde Aander / oc for vort Liffuis Ophold / de ere oc visselige Guds Bolige / der haffuer hand Lyst til at vere / oc saadanne Steder behage hannom vel / hand vil oc der rigelig oc mildelig vddele allehaande Velsignelse. Huad ville wi her mere ynske oc begiere? End at wi saa haffue vor kiære HERre oc Gud hos oss / oc kunde komme hannom til oss.

Folck acte oc rose det høyt / om en Keyser eller en anden stor Veldig

Herre

Herre droge ind/ oc herbergede hos nogen/ det actede mand for en stor ære. Hui vilde wi da icke megit mere acte dette for den allerstørste ære/ naar den HERre offuer alle HErrer/ den Gud offuer Himmel oc Jord/ drager ind til oss? Oc hui beflite wi oss icke met allerstørste Aluorlighed/ at wi kunde beholde saadan en Gæst hos oss? Huilckit icke anderledis skeer/ end om wi met flit høre hans Ord/ lære oc betracte det/ oc vandre der effter paa hans Vey vdi Guds Fryct/ oc bliffue oc leffue vdi en sand Gudelighed. Tuert imod/ de som fortredelig foracte GVds Ord/ icke flittelige bede/ icke tacke den HERre Gud for hans Velgierninger/ leffue hen i allehaande Synd oc Vdyd/ de forjage den værdige Gæst fra sig/ Thi Gud er icke en Gud/ som behager Vgudeligt Væsen/

sen. Huor Gud nu icke boer met sine hellige Engle/der boer den slemme Dieffuel / met sine onde Engle/ som locker oc driffuer Menniske til alle Synder / effter sin Villie oc behagelighed / indtil hand skuldkaster dem i euig Forderffuelse oc Fordømmelse.

Følger nu fremdelis.

Min Siæl længis oc begierer inderlig at komme til HErrens Forgaard.

Met disse Ord/ forklarer Propheten endnu ydermere sit Sind/ oc hand kand neppelig finde Ord nock/met huilcke hand kand affmale sit Hierte.

Ved dette ord/ Forgaard/ vil hand forstaa det/ som hand i det første

Vers

Vers kallede/ Guds Bolig/ Oc be-
mercker en ting der met/som er/ den
Christelige Kircke oc Menighed/
vdi huilcken mand Predicker Guds
ord/ Døber/ oc faar det sande Chri-
sti Legome oc Blod / Thi saadant
er Forgaarden for HERRENS
Hus/ vdi huilcken alle de skulle
vere/ som ville bliffue Retfærdige
oc Salige. Igennom denne For-
gaard/ gaar mand siden ind i det
euige Liff/ oc vdi Himmelen/ der
som GUD skal vere alting i alle/
Der skulle alle Tro oc Gudfrycti-
ge kiære Christne komme tilsam-
men igien/ oc loffue oc prise Gud
Euindelig/ oc Siunge met høye-
ste Røst/ *Gloria in excelsis Deo*, oc
Sanctus Dominus Deus Zebaoth. Der
skulle da de ting/ som her paa Jor-
den ere skede i stor Skrøbelighed/
vdrettis met all Fuldkommenhed/
Der

Der effter oc der hen skulde wi ocsaa met rette længis aff Hiertit.

Mit Liff oc min Siæl glader sig i den Leffuende Gud.

Lige som den hellige Jomfru Maria / der hun kom til sin kiere Frencke Elizabet / oc bleff høyelig rosit oc prisit aff hende / at hun haffde vndfangit / oc skulde føde GVds Søn / da kunde hun icke holde sig / men formedelst den Hellig Aands Driffuelse / siger met Glæde. Min Siæl ophøyer HERren / Oc min Aand fryder sig i Gud min Frelsere. Som hun vilde saa sige / Huad ieg met Liff oc Siæl / oc alt det vdi mig er / kand giøre Gud til ære / det giør ieg met allerstørste Glæde oc Villie. Saa siger oc Dauid her: Mit Liff oc Siæl glader sig i den

 leffuen-

leffuende Gud / Oc det siunis som Maria haffde tagit sit Vers aff denne Psalme / oc laant det aff sin Oldefader Dauid / vden at hun næffner vor HERre anderledis / end her skeer / Thi hun kalder hannom Gud sin Frelsere / Men Dauid kalder hannom den Leffuende Gud / Oc giør met dette Ord / Den Leffuende Gud / it stort forskel imellom de Hedenske optenckte Guder / oc den Almectige Gud. Thi Hedenske Guder ere døde oc dumme Billeder / som de beskriffuis i den 115. Psal. De ere Sølff oc Guld / Menniskens Henders gierninger / de haffue Mund oc tale icke / De haffue Øyen oc see icke / de haffue Øern oc høre icke / de haffue Næse oc lucte icke / de haffue Hender oc tage icke / de haffue Fødder oc gaa icke / oc tale icke igennom deris Hals.

Saadan

Saadan er icke den sande leff-
uende Gud/ men hand er den HEr-
re Zebaoth/ som hand i det Første
Vers kalder hañom/ det er en Herr-
skaris Gud/ som beskytter oc ophol-
der sine imod alle Fiender/ huilckit
ingen aff de døde Affguder kand
giøre.

Følger nu fremdelis.

Thi Fulen haffuer fundit it Hus/ oc Sua-len sin Rede/ at ligge deris Vnge vdi/ som er dit Altere HERre Ze-baoth/ min Konge oc min Gud.

J disse Ord bruger Propheten
Dauid en skøn lignelse/ om en Sua-
le/ hendis Rede oc Vnger/ ved huil-
cken hand vil lære oss dette efterføl-
gende.

1. Først sin Hiertens længelse effter Guds Ord / oc den Christelige Kirckis Samfund/ huilcken oc bleff omtalit i det forgangne Vers. Thi lige som Sualen oc alle Fule/ elsker deris Rede oc Vnger / oc holde sig til dem/ Oc om nogen vil tage deris Vnger fra dem / da verie de oc forsuare dem / met deris store Liffs fare/ saa lenge de kunde. Lige saa (vil den gode Dauid sige) er det oc met hannom / ingensteds vil hand saa gierne vere / som hos Guds Tempel/ oc den Christelige Forsamling/ hand haffuer intet vdi den gantske Verden saa kiært/ som Guds Ord/ hand vil oc voffue sit Liff oc Leffnit derfor/ oc heller myste det end Guds Ord. Som hand oc siger i den 119. Psalme. Din Munds Low er mig kiærere / end mange Tusinde stycke Guld oc Sølff. Oc i den 73. Psalme/

me/Naar ieg ickun haffuer dig/saa skiøder ieg intet om Hiffiel oc Jord/ Der som end mit Liff oc Siæl forsmectis/ saa est du dog Gud altid mit Hiertis Trøst oc min Deel. Oc i den 27. Psalme: En ting beder ieg aff HErren/det haffde ieg gierne/ At ieg maatte bliffue i HErrens Hus all min Liffs tid / at skwe den skøne HErrens Guds Tieniste/oc at besøge hans Tempel.

2. For det Andit/ vil hand met denne Lignelse ocsaa smuck vise den Christelige Kirckis Fructsommelighed/ oc det Guddommelige Ords krafft. Thi lige som Fule ligge deris Vnger vd i deris Reder/ oc ere Fructsommelige/ Saa byggis oc formeris den Christelige Kircke/ tid efter tid/ formedelst GVds Ords Predicken/ oc de Høyuærdige Sacramenter. Saadant beuiser oc

S. Peder i sin 2. Epist. i det 1. Cap.
Jere igenfødde/icke aff forgengelig/
men aff vforgengelig Sæd/ som er
aff Guds leffuende Ord / som bliff-
uer Euindelig.

3. For det Tredie/viser hand oss met
denne Lignelse / til den Christelige
Kirckis vduortis arme foractelige
skickelse/oc store forfølgelse. En Fu-
lerede bliffuer lættelig ødelagt/hand
haffuer ingen anseelse / dog haffuer
den arme Ful hannom kierere / end
nogit Kongeligt Slaat: Saa er oc
den christelige Kircke vduortis at an-
see/som en liden ringe foractit Hob/
som oc Guds Søn selff kalder hen-
de en liden Hiord/ *Luc.12.* Oc *Ioh.10.*
Ligner hand hende ved en arm Faa-
resti/ som er ilde foruarit / huilcken
mand icke pleyer at vende stor Be-
faastning paa: Hun haffuer oc der
til met suaare Fiender paa alle sider.

Oc

Oc hues den HErre Zebaoth (som dog seer paa deñe arme Rede/ oc vil haffue sin bolig der vdi) icke styrede/ beskermede oc veriede hañom/skulde hand vel slet ødeleggis i grund/men effterdi denne Almectige HERRE forsuarer sin Kircke/da skal hun vel bliffue met Fred/som Dauid siger i den 46. Psal: Guds Stad skal dog bliffue deylig oc lystig met hans Kilder/der som den Høyestis hellige bolig er/Gud er hos hannom der inde/ derfor skal hand vel bliffue/ Gud hielper hañom Aarle. Den HErre Zebaoth er met oss. Jacobs Gud er vor beskermere/Sela. Oc den christne Kircke siunger aff denne Psalme.

Vor egen Mact er intet vard/
Wi ere snart offueruundne/
Der strider for oss en veldig HErre/
Alting maa for ham bugne/
Spør du huo hand er:
Christus hand heder/

 Eni

En HErre offuer alle Herrer/
Oc er ey Frelsere flere/
Marcken vil hand beholde.

Det all Verden fuld aff Dieffle vaar/
Oc vilde oss sict opsluge/
Dem frycte wi icke ved it Haar/
Thi Gud kand dem det forbiude/
Er Verdsens Første vred/
Vil oss sencke ned/
Hand kand dog intet/
Christus haffuer hannom fangit/
It Guds Ord kand hannom binde.

Hues her til er sagt / det er at mercke hos denne Lignelse / oc saa den første Part aff denne Psalme.

Vdi dette Første stycke ere disse efftersølgende nyttige Lærdomme at mercke.

1. Først haffue her de høye Potentater i Verden / Konger / Keysere / Førster oc Herrer at lære / at de effter den Hellige Prophetis Kong Dauids Exempel / for alleting skulle elske

le elske oc forfremme GVds Ord/ oc den rette Guds Tieniste / Thi de ere icke *Armentary*, der alleniste skulle beskerme deris Vndersaattis Liff oc Gods / Men dem er nogit større lagt paa Hals / at de selff for deris Person skulle lære ret at kiende Gud/siden ocsaa den samme Kundskaff forfremme hos deris Vndersaatte/ Oc tuert imod see til met all flit/ at Affguderi/ Guds Bespaattelse / oc Falsk lærdom affskaffis. Derfor kaldis de Guder i den hellige Skrifft / Psal: 82. At de skulle elske / beskerme oc forsuare saadan Guddominelig Sag/ som er Guds Ord / oc den rene oc vforfalskede Guds Tieniste. Saa befaler Gud i den femte Mosi Bog / i det 17. *Cap.* Naar en ny Regenter kommer at sidde paa Stolen i sit Kongerige/ da skal hand tage Lowen aff Pre-

 sterne/

sterne/Leusterne/oc lade hende skriff-
ue i en Bog/ huu skal vere hos han-
nom/ oc hand skal læse i hende alle
sine Liffs dage/ paa det hand kand
lære at fryete HERren sin Gud.

Oc endog det er vel sant som
Paulus klager 1. *Cor.* 1. Der ere icke
mange Vise paa Legomens vegne/
icke mange Veldige/icke mange Fri-
baarne kallede/ etc. Oc i den 2. Psal-
me/ Kongerne i Landit reyse sig op/
oc Herrerne raadsla tilsammen/ i-
mod HERren oc hans Saluede:
Saa vdueller dog den HErre Gud
altid nogle fromme Konger/Førster
oc Regentere/ som trolige beflite sig
met hans Ord oc den Christelige
Kircke.

Saadan en from Konge vaar
den gode Dauid/ Hand gick gierne
selff for sin Person til Kircken/haff-
de Guds Ord kiært/ som sit største

oc

oc beste Liggendesæ / som hand oc
siger Psal: 26. HErre ieg elsker dit
Husis sted / oc den sted som din ære
boer paa. Oc i den 27. Psal. En ting
beder ieg aff HErren/det haffde ieg
gierne/at ieg maatte bliffue i HEr-
rens Hus all min Liffs tid / at skwe
den skøne HErrens Guds Tieniste/
oc at besøge hans Tempel. Oc i den
42. Psal. Lige som Hiorten skriger
effter fersk Vand / saa skriger min
Siæl til dig Gud. Min Siæl tør-
ster effter den leffuende Gud/ naar
skal ieg kome der hen/at skwe Guds
Ansict. Item i denne 84. Psal. HEr-
re Zebaoth/ huor lystige ere dine bo-
lige / Min Siæl længis oc begierer
inderlig at kome til HErrens For-
gaard/ mit Liff oc min Siæl glæder
sig i den leffuende GVd. Der hos
giør hand oc all sin flit der til/ At
GVds Ord/ oc den rette GVDS
Tieniste

Tieniste kand forfremmis / Hand drager selff vd effter Pactens Arck / oc gaar for hende met sin Harpe / Hand haffuer det oc i Sind oc Villie / at bygge vor HErre Gud en Tempel / oc samlit Forraad der til / Hundrit tusinde Cintener Guld / oc tusinde gange tusinde Cintener Sølff. Hand skickede Ceremonier oc Guds Tieniste i Kircken / beskickede Sangere oc Sangmester i Capellen. Josaphat oc Josias affskaffede ocsaa Affguderi / oc falsk Lærdom i Landit / oc oprettede den sande Guds Tieniste igien.

Constantinus Magnus førde Krij imod sin Metregenter *Licinium*, for Kirckens skyld / oc lod Bibelen paa sin Bekaastning omskriffuis / oc forskaffis her oc der vdi Kirckerne / Hand kallede *Nicænum Concilium* tilsammen / vdi huilckit den Arianiske

Lærdom

Lærdom bleff fordømt / oc det skøne *Symbolum* bleff giort / Hand bygde oc begaffuede mange Kircker Rigelige.

Theodosius skreff det Ny Testamente met sin egen Haand / oc læsde daglige der vdi / oc huer Morgen naar hand opstod / haffde hand sin Bedetime / oc met sin Frue oc Syster sang skøne Psalmer / oc sammen kallede *Concilium Constantinopolitanum* imod *Macedoniũ*, oc de πνευματομάχους.

Theodosius Secundus forsamlede det *Concilium* i *Epheso*, imod *Nestorium*. *Martianus* forsamlede det *Concilium* imod *Eutychen*. *Alphonsus* Konning i *Neapolis*, læsde 14. gange Bibelen vd igennom / Oc hand førde en Pellican i sit Vaaben / som vdgaff sit Blod for sine Vnger / met denne Offuerskrifft / *Pro Lege & pro Grege*, Det er / For GVds Ord / oc

for

for sine Undersaatte / skal hand vere lige saa til sinds at giøre.

Dette skal end i denne dag Verdslig Øffrighed vel giffue act paa / da skal oc Gud giffue Lycke oc Velsignelse i deris Regimente. Men skeer nogit der tuert imod / som mand nu dissuer / offte forfarer i denne sidste Verden / da faar Gud at straffe / at Regimente bliffuer ødelagt / oc er huercken Lycke eller Velsignelse hos dennom.

2. For det Andit / haffue alle Christne i almindelighed / aff den Første Part i denne Psalme at lære / naar den gode Gud haffuer skenckt oc giffuit dem sit hellige Ord / saa at det predickis reent / klart oc wforfalskit i deris Kircker / oc de haffue dē Høyuærdige Sacramenters rette brug / met andre Christelige Ceremonier oc Guds Tieniste / at de skulle acte oc holde

holde saadant for det allerypperlig-
ste oc beste Klenod paa Jorden/ Oc
for den skyld ocsaa vere lige saa til
sinds/ som den gode Dauid haffuer
verit. Oc skulle met all flit komme
til de steder der som Guds Ord læ-
ris oc Predickis / oc bruge offte de
Høyuærdige Sacramenter / met
sand Gudelighed oc Tro/ oc vdi den
Christne Kirckis Menighed tacke
den HERRE GVD for sit
Ord / som hand haffuer aabenba-
rit oss / oc andre mangfoldige Vel-
gierninger / Oc hielpe til at trolige
paakalde oc bede GVd/ at saadant
Dyrt oc Værdigt Klenod maatte
bliffue hos oss lenge oc vel.

3. For det Tredie / haffuer huer
Christen at lære/ huilcken den stør-
ste Elendighed oc Wlycke er / der
vor HERRE kand straffe it
Kongerige / Land eller Stad met/

som

som er / naar hand tager sit Ord
bort fra dem / oc naar mand forskiu-
dis fra den Christelige Kirckis
Samfund / Thi naar mand myster
Guds Ord / da haffuer mand myst
Salighed met / Efftherdi den HErre
Christus siger / At de ere allene sali-
ge som høre GVds Ord / oc beuare
dem / *Luc.* 11. Derfaare vil det vere
høyelig fornøden / at mand seer sig
vel for / oc icke fortørner vor HERre
Gud / met hans Ords foract / met
Vtacknemmelighed eller Vgude-
ligt Væsen / at mand icke giffuer
Gud Aarsag / at tage sit Ord bort
fra oss / Men at wi idelig bede met
de to Disciple / *Luc.* 24.

Vespera nunc venit, nobiscum Christe maneto,
Extingui lucem ne patiare tuam.

Det er / O JEsu Christ bliff hos oss her /
Thi Afftens tid stunder til oss nær /

Dit

Dit Liuſ du hos oſſ optende lod/
Lad ey vdſluckis O Frelſere god.

Dette er nu det Første Stycke aff denne Pſalme/ſom er/om den Kongelige Prophete Dauids Hiertelige attraa oc længelſe effter Guds Tempel/oc den rette GUds Tieniſte.

Om det Andit Stycke.

I Den Anden Part aff denne Pſalme/priſer Propheten Dauid dem allene ſalige/ſom ere de rette ſande Lemer i den Chriſtelige Kircke/ oc kunde vere hos den rette Guds Tieniſte/ſom hand her ſiger:

Salige ere de ſom bo i dit Hus/ de loffue dig der euindelig/Sela.

Ved dette Ord Hus/forſtaar den hellige Prophete Dauid/ atter

intet andit/ end den hellige Christe-
lige Kircke/ som kaldis Guds hus.

1. Først/ fordi den HERre Gud selff samler oc bygger sin Kircke/ Thi derfor haffuer Gud i Begyndelsen skabt Menniskene/ at de skulle loffue oc bekiende hannom/ oc effter Faldit haffuer Guds Søn bedit oss fortabte Menniske løs igen/ at wi icke ere euig forskudne/ men komne til Naade igen hos Gud/ oc siden haffuer hand tagit Menniskelig natur paa sig/ oc er bleffuen it Offer for vore Synder/ oc vdret en Euig Igenløsning for alle dem/ som tro/ paa det der maatte end da bliffue en Christelig Kircke/ som hannom skulle bekiende/ prise/ oc nyde det Euige gode.

Derfor kaldis oc den HERre Christus Hoffuedit oc Grunduollen/ paa huilcken HERrens Hus

er

er bygd / Til de Ephes. i det 1. Cap. Gud Fader sætte sin Søn til Menighedens Hoffuit offuer alting / huilcken der er hans Legome / som er hans Opfyldelse / der opfylder alting i alle. Oc i det 2. Capitel. Wi ere opbygde paa Apostlenis oc Propheternis Grunduol / der som JEsus Christus er Hiørnestenen / det er / Wi ere grundfeste oc bygde paa den HERRE JEsum / den sande Frelsere / Retfærdiggiørere oc Saliggiørere / som paa den Hiørnesten / der samler sig en Christelige Kircke / aff Jøder oc Hedninge / Om huilcken HERRE Christo / Bygnings Mendene / Propheter oc Apostle haffue vidnit / oc i deris skriffte lat saadant Vidnisbyrd effter sig / Matth. 16. kalder den HErre Christus sig selff en Klippe / oc siger: At hand vil bygge sin Menighed paa

 hende /

hende/ oc Helffuedis Porte skulle ic-
ke faa Macht offuer hende.

2. For det Andit/ kaldis oc den Christelige Kircke Guds Hus/ for-
di hand boer oc er næruerendis der/
som den hellige Patriarche Jacob
kallede den sted/som Gud aabenba-
redis for hannom/ Bethel/ det er/
Guds Hus/ Thi vdi den Christeli-
ge Kirckis Hus/ vil GUd høre de
Christnis Bøner/ Rigelige vddele
sine Gaffuer oc Velgierninger/som
den HErre Christus siger/ Joh. 14.
Huo mig elsker/ hand holder mine
Ord/ oc min Fader skal elske han-
nom/oc wi ville komme til hannom/
oc giøre vor Bolig hos hannom.
Esaias Prophete siger i det 31. Cap.
At Gud vil i dette sit Hus haffue sin
Ild oc Fyrsted. Derfaare roser Da-
uid det høyt/ oc siger: Der er intet
Folck/ der Gud holder sig saa nær
til/

til / oc hos huilckit hand boer / som hos Israels Folck / oct er / den Christelige Kircke.

Nu boer hand hos sin Kircke i saa maade. Først i almindelighed / at hand aabenbarer sig / oc giffuer sig tilkiende for hende / huo hand er / effter sin Verelse oc Villie / formedelst sit hellige Ord / Lowens oc Euangelij forkyndelse / oc andre visse Vidnisbyrd / aff huilcke Christne Menniske kiende den sande GVD / den Euige Fader / oc hans Søn CHristum JEsum / huilcken Faderen haffuer født / oc sendt vdi denne Verden / Oc den Hellig Aand / som vdgaar fra Faderen oc Sønnen / som Gud haffuer vdi saa maade / oc icke anderledis / end i sit Ord giffuit sig tilkiende / at hand er en Eniste / Euig / Sand Gud / oc vdi den eniste euige Guddommelige Verelse / tre

 atskil-

atskillige Personer. Oc besynderlig vdi det Ny Testamente / haffuer Gud klarlig oc vnderlig aabenbarit sig / Thi der Guds Søn tilforn i det gamle Testamente allene aabenbarede sig i en Ildstøttis Skickelse / oc gick for Folckit / da haffuer hand siden lat sig see oc høre i vort Kiød / Oc besynderlig i den HErris CHristi Daab / haffue wi it klart Vidnisbyrd om Personers Atskillighed / oc den hellige Trefoldighed. Den Euige Fader raaber aff Himmelen / oc vidner om sin kiere Søn. Guds Søn staar i Jordan / oc lader sig døbe. Den HelligAand far offuer CHristo / vdi en Dwis Skickelse. Saadan Guds Kundskaff haffue alle andre Hedninge icke / huilcke der ere vden for dette HERrens Hus / den Christelige Kirckis Forsamling.

Dernæst/ kiender oc den Christelige Kircke Guds villie/ som hand haffuer aabenbarit den i Lowen oc Euangelio. Hedninge haffue ickun it Stycke aff Guds Low / hues Vidskaff er i nogen maade bekient aff Fornufften. Om Euangelio vide de slet intet. Men den Christelige Kircke haffuer Lowens oc Euangelij Lærdom / heel oc fuldkommen/ oc veed huad Gud der vdi kreffuer / icke allene en vduortis / men ocsaa en induortis Aandelig Lydighed. Hun haffuer oc det hellige Euangelij Lærdom / oc veed der aff Guds Naadige Faderlige Villie/ At hand vil for sin kiere Søns den Meglers skyld / aff Naade / giffue alle dennom som giøre Poenitentz/ oc tro hans Naadige Foriettelser/ Syndernis Forladelse/ oc det Euige Liff.

Fremdelis boer GUd ocsaa i sit Hus/ den Christelige Kircke/ vdi saa maade/ At hand vdskiffter oc metdeler de Menniske som tro/ sine gaffuer oc Velgierninger/som tiene dem til deris Siælis Salighed. Gud Fader annamer til sine Børn oc Himmerigis Arffuinge/ Alle dem som bekiende deris Synder/ oc holde sig met fast Tro oc Lijd til hans kiere Søn/ den rette oc eniste Syndebødere.

Desligiste metdeler den HErre Christus de tro Christne/ all sin Fortieniste/ er deris Retfærdiggiørere/ Saliggiørere/ oc euige Biscope eller ypperste Præst/ beder for dem hos sin Himmelske Fader/ er krafftig ved det Ord som Predickis/ oc de hellige Sacramenter/ at Menniskene kunde tro Ordit/ trøste sig der ved/ oc bygge all deris Lijd/ Haab oc Salighed der paa.

Hand

Hand er oc deris euige Koning/ som beskermer oc forsuarer sin Kircke oc Menighed / imod alle Helffuedis Porte/ som hand gick for Israels Folck / om Dagen i en Skystytte/at de kunde offuerskyggis for Solens Heede / som stor er vdi de Land: Saa er hand endnu hos sin Christelige Kircke/ oc offuerskygger hende / som den rette Naadestol oc klare Sky / imod den Retfærdige Guds Vredis heede / som er en fortærendis Ild.

Oc der seer Esaias Prophete hen vdi sit fierde Capitel/ der hand kalder Christum en Beskermelse oc Paulun til Skygge. Oc Christus selff/ Matth. 23. siger: Jerusalem/ Jerusalem/ huor offte vilde ieg forsamle dig / som en Høne forsamler sine Kyllinge vnder sine Vinge/ oc du vilde icke. Oc i den 91. Psalme

staar der: Hand skal skiule dig met sine Feyre / oc din Tillid skal vere vnder hans Vinge. Der met giffuis tilkiende / at lige som en Høne skiuler sine Killinge vnder sine Feyre oc Vinge / for Regen / Wuær oc andre Fulis offuerfald / saa skiuler den HERRE Christus ocsaa sin Christelige Kircke / met sin Barmhiertigheds Feyre / huilcke wi skulle giffue oss vnder / oc lade oss samle / paa det wi kunde bliffue Trygge i HERrens Hus / for all Wlycke oc Wuær. Thi som Malachias siger i sit 4. Cap. Der er Salighed vnder hans Vinge. Oc i den 27. Psal. HERren skiuler mig i sin Bolig / vdi den Onde tid / Hand skiuler mig lønlige vdi sit Paulun / oc ophøyer mig paa en Klippe. Dette taler Dauid vdaff Forfarenhed / Thi vdi den første Samuels Bog i det 21.

Cap:

Cap: læse wi/ huorledis hand maatte fly for Kong Saul/ oc kom til Stictens Paulun/ oc der bleff hand fri for Sauls Tyranni. Siden der hand vaar i Ørcken/ oc Saul jagede atter effter hannom/ flyde hand paa Klippen/ oc kom der fra igen/ Der seer hand hen i samme Psalm: oc priser denne Guds velgierning/ hand drager det oc hen til den gantske christelige Kircke/ oc siger/ at hun i lige maade bliffuer vnderlige beskermit/ frelst oc forsuarit aff Gud.

Derfaare/ endog Dieffuelen haffuer en waffladelig Had imod den Christelige Kircke/ raser oc bruser formedelst sine Redskaff/ Kettere oc Tyranner/ oc acter at nedsla dette HERRENS Hus/ oc riffue det altsammen ned/ vdi en Hob: Saa er oc boer dog GUds Søn vdi dette sit Hus/ oc

er

er den Klippe der Helffuedis Porte icke skulle faa Mact offuer / effter hans Forjettelse / Matth. 16. Som hand haffuer beuist samme sin nærwerelse / vdi den høyeste Nød oc Farlighed / aff huilcken hand haffuer naadelig frelst sin Christelige Kircke / oc hendis rette Lemmer.

Israels Folck førde hand vnderlige igennom det Røde Haff. Item vdi Ezechie tid / lod hand paa en Nat ihielsla formedelst en Engel / Hundrit maal Tusinde / oc fem oc firesindstiue tusinde Mend / oc frelste saa sit Folck aff den Vgudelige Sennacheribs Haand.

Mand seer det oc paa alle de Hellige Martyrer / huilcke hand haffuer kraafftelige trøstit vdi deris Døds nød / saa at de haffue frimodelig met stor bestandighed / offueruundit all forskreckelse / fryct oc pine.

De

Oc endog hand vel tilsteder/ oc lader det skee/ at nogle aff Kirckens Lemmer myrdis oc omkomme/ ved Dieffuelens list oc ondskaff/ dog opholder hand/ oc beuarer den Christelige Kirckis Legome/ oc vil sandelig opholde hende/ indtil den yderste Dag/ aff huilcken hand vil prisis/ her Timelig oc hisset Euindelig.

Endelig metdeler oc den HERre Christus sin Christelige Kircke denne Velgierning/ At hand giør hende Salig oc Herlig i det euige Liff. Da vil hand føre sin kiere Brud/ ind i den Himmelske glædis Sal/ oc vise hende i Guds Hus/ i de euige Paulun/ der som skal vere offuerflødig Glæde/ oc en lystig Verelse hos GVds Høyre Haand Euindelig.

Gud den HelligAand/ den Tre-

die Person/ vddeler oc sine Velgier-
ninger til de Menniske som tro/
oc ere boendis i HERRENS
Hus/ At hand vidner i deris Hier-
ter/ formedelst det hellige Euange-
lium/ oc Predicker om hans Vel-
gierninger / er næruerendis hos
det *Ministerium* , den Lærdom oc
Predicke Embede / omuender dem
til Gud / opliuser deris Hierter/ oc
Helliggiør dem ved Ordit oc Sa-
cramenterne / oc optender vdi dem
en sand Tro oc Lijd paa den HER-
re JEsum CHristum/ at de bekien-
de hannom for deris Meglere/Frel-
sere/Retfærdiggiørere oc Saliggiø-
rere/oc aff Hiertit glæde oc trøste sig
ved hannom i Liffuit oc Døden.

Denne hellig Aand er en Tals-
mand oc Trøstere for de tro Christ-
ne / huilcke hand opretter oc trøster
vdi all deris Nød oc Trang/ imod
alle

alle Friſtelſer aff Synden/ Døden/ oc en ond Samuittighed/ oc behol-der dem i den ſande Tro beſtandige indtil Enden.

Hand er Naadens Aand / oc en Sønlig Aand / ſom giffuer vor Aand / Hierte oc Samuittighed Vidniſbyrd / at wi ere vdi Naade hos Gud/ oc det euige Liffuis Børn. Hand er ocſaa Bønens Aand/ſom traader frem for oſſ met wſigelig Suck / oc driffuer vore Suage oc Miſtrøſtige Hierter/ at wi vdi all Nød oc Friſtelſe / Bedrøffuelſe / Kaars oc Modgang / traade frem for Gud / raabe oc paakalde han-nom/ ſøge hielp oc trøſt hos hañom/ oc foruente endelig Forløſning.

Hand er oc en Gudspenning paa vor Arffuedeel / ved huilcken wi ere beſeglede til det Euige Liff. Thi Guds Søn haffuer giffuit oſſ

Aand-

Aandsens første Grøde vdi Daa-
ben / til Vidnisbyrd oc it vist Pant/
at wi skulle sandelige opstaa aff Dø-
de/ oc som Guds Børn ved JEsum
Christum arffue det euige Liff.

Disse ere nu den hellige Tre-
foldigheds / GVd Faders / GVd
Søns / oc Gud den HelligAands/
store høye Velgierninger/ som met-
delis dem / der bo i Guds Hus / oc
findis at vere sande Lemmer i den
Christne Kircke.

For saadanne Velgierningers
skyld/ priser Dauid/ Konge oc Pro-
phete/dem salige/ som bo i HER-
RENS Hus / Fordi de kiende
den HERre Gud ret effter hans
Verelse oc Villie / vdaff Lowen oc
Euangelio / oc dennom metdelis
aff den hellige Trefoldighed saa sto-
re vsigelige Velgierninger.

Men der imod/ de som icke bo i
dette

dette HERRens Hus / myste alt dette Gode oc disse Velgierninger. De kiende icke Gud / vide intet aff hannom / Men lige som Ægipterne haffde tre hele Dage it stort mørck / at de kunde intet see / men hos Israels Folck i Gosen Land / vaar det liust. Saa haffue de rette Christne i HERrens Hus / Guds Kundskaffs klare Lius / Men tuert imod / alle de som bo vden for dette Hus / de ere stedde vdi grueligt Mørck / oc sidde / som Zacharias siger / i Dødsens skygge / Den HERre GVd metdeler dem icke sine Velgierninger / er icke næruerendis hos dennom / hand tager sin Haand bort fra dem / oc lader dem ynckelig forderffuis / oc bliffue vnder GVds Vrede oc den euige Død / fortabte oc fordømte.

Derfaare / O salige ere de som

bo i HERrens hus/ oc kiende Gud/ oc huilcke hand metdeler sit gode/ beskermer oc saliggiør dem. Oc tuert imod/ O huor vsle oc vsalige Folck ere alle de som icke kiende Gud/ oc icke bliffue delactige i hans gode/ oc haffue intet Haab/ til at forløsis aff saadan deris Nød.

Dette er en Sag/ for hues skyld den hellige Dauid priser dem salige/ som bo i HERrens Hus.

Den anden Sag staar i disse Ord.

De loffue dig euindelig.

De gode Christne ere icke allene derfor salige Folck/ at de bo oc ere Metbrødre i GUds Hus/ den Christelige Kircke/ men ocsaa fordi de loffue Gud Euindelige oc altid/ her i dette Liff/ oc siden hisset vdi all Euighed.

Vor

Vor HERre Gud loffuis aff de Christne her paa Jorden / naar de vdi en sand Tro giøre sig delactige i Guds Velgierninger/oc bekiende/at hand aff idel Kierlighed oc wsigelige Barmhiertighed / haffuer aabenbarit oc giffuit sig tilkiende for dem. Men besynderlig / naar mand betencker oc troer / at Gud vor euige Fader haffuer saa høyelig elskt oss/oc icke sparit sin Søn / men giffuit hannom der hen / at hand kunde vdrette oss en euig Igenløsning/ oc at hand for den samme sin kiere Søns skyld/ tager oss til Naade / forlader oss Synderne/giør oss til Børn oc det euige Liffs Arffuinge. Guds Søn loffuis/naar wi aff Hiertit trøste oss ved hannom / oc stadelig tro/ at hand haffuer met sit Blod oc Død / giort fyllist for vore Synder / er vor Frelsere oc Salig-

giørrere / Euige Konge oc ypperste Præst. Gud den hellig Aand loffuis / naar wi tro / at hand er en sandheds Aand / som opliuser oc trøster vore Hierter: Oc en Sønlig Aand / som giffuer vor Aand Vidnisbyrd / at wi ere Guds Børn.

Naar mand nu befatter saadanne Guds Velgierninger i Troen / trøster sig ved dem / oc den Tro skinner saa i de Christnis Hierter / saa bryder saadan en Tro vd / at mand loffuer oc tacker GVd met Munden oc aff Hiertit / for sine velgierninger. Mand tacker Gud Fader / som oss haffuer skabt / oc annamit til den euige Saligheds Børn / for sin kiere Søns skyld. Mand tacker den euige Guds Søn / at hand haffuer saa høyelig elskt oss / oc giffuit sig selff i Døden for oss / oc giort fyllist for vore oc den gant-

ste Verdens Synder. Mand tac-
ker Gud den helligAand / som oss
haffuer kaldit til den Christelige
Kirckis Samfund / i den Leffuende
Guds Hus / at wi formedelst hans
Naadige Opliuselse / ere bleffne
Guds Hussinde / oc alle hellige tro
Menniskis Metbrødre / oc at hand
giffuer Vidnisbyrd i vore Hierter,
at wi ere GVds Børn / oc skulle
bliffue euig salige.

In Summa, Wi tacke Gud for
allehaande Velgierninger / som
hand oss beuist haffuer / huad helle
de ere Aandelige eller Legomlige
der ved loffuis hand / oc saadant e
det rette Loffoffer / som hannom e
Teckeligt oc Behageligt / hand be
gierer ingen anden Betalning / som
der staar i den 50. Psalme: Offr
Gud Tack / oc betal den Høyeste di
ne Løffte / Kald paa mig i din Nød

 Dag

Dag / saa vil jeg hielpe dig / oc du skalt prise mig. Det er det Ny Testamentis Eniste oc Behageligste Guds Tieniste / den loffue oc tilsige wi Gud i vor hellige Daab / den behager Gud saa vel / at hand Naadelig oc Krafftelig vil rædde oc hielpe vdaff Syndens / Dødens / Dieffuelens / oc aff all Legomens oc Sielens nød / Der paa skulle wi opløffte vore Hierter / oc sige hannom Loff oc Tack.

Dernæst / bliffuer oc Gud vor HERre loffuit aff dem som bo vdi dette Hus / naar mand paakalder hannom vdi en sand Fortrøstning oc Lijd / paa Megleren JEsum Christum / ved huilcken wi haffue en fri Tilgang til Gud / Thi vden det / boer GVD vdi it skiult Lius / som ingen kand komme til: Men ved JEsum CHristum kunde wi

traade

traade frem for Gud til Naadens Throne / oc faa Barmhiertighed hos hannom.

Besynderlig naar wi bede Faderen / at hand icke vil handle met oss effter vore Synder / oc icke betale oss effter vore Misgierninger / men vere Naadig / oc forlade Synderne / for sin kiere Søns skyld / oc enten som en Barmhiertige Gud / slet borttage vor fortiente Straff / eller jo Naadelig formilde den / oc giøre oss til det euige Liffs Børn.

Ocsaa naar wi paakalde den HErre Christum / oc bede / at hand vil vere vor Frelsere / traade frem for oss til sin Himmelske Fader / oc metdele oss all sin Fortieniste.

Oc Gud den hellig Aand / at hand vil vere vor Trøstere / i all bedrøffuelse / angist oc fare / oc staa oss bi vdi vor Døds nød / oc holde stadig

oc fast ved / met en sand Tro / at wi kunde trenge off igennom allehaanʼde gienuordighed/til det euige Liff.

De Christne som bo i HERʼrens Hus / loffue ocsaa altid Gud/ naar de øffue sig i Christelige gode gierninger oc dyder/ det er det retʼte Tackoffer / oc den søde Luct / som kommer op til vor HERre GUd i Himmelen / er hannom Yndelig oc Behagelig.

Oc lige som de tro Christne nu i dette Liff / loffue oc prise Gud i HERrens hus stedse oc altid/ saa skulle de oc giøre i det tilkommende euige Liff / huor de met alle GUds hellige Engle loffue den Almectige Gud / met glædelig Røst / for alle Aandelige oc Legomlige Velgierʼninger dennom er beuist/ vdi denne Verden i HERrens hus / Oc i det høyeste Chor siunge/ *Sanctus, Sanctus*

Sanctus Dominus Deus Zebaoth, Item *Te Deum laudamus*. Thi der skal all Bedrøffuelse/ Plage/ Fryct/ Kummer oc Arbeyde afflade/ GUDS Søn skal afftørre alle taare aff vore Øyen/ oc vere vor euige Glæde/ der skal en Sabbath følge effter en anden/ oc wi skulle høre vor Ercke-biscop JEsum Christum selff Predicke/ oc alle vere lærde aff Gud/ oc loffue oc prise Gud altid oc Euindelig.

Oc dette er saa kaartelig Ordenis forstand/ oc Textens enfoldige Forklaring i dette Andit Stycke. Der hos ere oc disse efterfølgende Lærdomme fornøden at mercke.

Først/ efftterdi de ere allene salige Menniske/ som bo i HErrens Hus/ haffue den sande Kundskaff om Guds verelse oc villie/ da skal huert Menniske vnder sin Saligheds

 heds

heds Fortabelse / Vende sin største flid der til / at hand kand befindis at vere vdi dette Hus / som en Husinde / Det er / It sant Lem vdi den Christen Kircke. Thi lige som i Syndflodens tid / maatte druckne oc forderffuis / alle de Menniske / som icke vaare i Arcken met Noe: Saa mue oc alle de der icke findis vdi denne Christelige Kirckis Arck / dø oc forderffuis i Syndens oc den euige Fordømmelsis Haff. Fordi / *Extra Ecclesiam non est salus*. Dog er det icke nock / at mand er vdi dette HERRENS Hus / oc lader sig finde vdi den Christelige Kirckis Samfund / Thi der løbe oc mange Døde oc Stenckende Lemmer iblant met / Men mand maa alt lade det vere sit rette Aluore / høre GVDS Ord met Flid / øffue sig der vdi / daglige voxe oc

forøgis

forøgis vdi Troen oc Christelige Dyder / bliffue bistandig vdi den Sandhed / som mand en gang haffuer forstaait oc bekient / lade huercken Gunst eller Vgunst aff den Vgudelige Verden / huercken Liffuit eller Døden / vende oss der fra. Thi CHRIstus siger / hos Matthæum i det 24. Capit. Huo som bliffuer varactig indtil Enden/ hand skal bliffue Salig.

For det Andit / driffuis her met alle Phariseer oc Giernings Helgen tilbage/met Papister/oc deris lige / som mene at ville faa euig Salighed formedelst deris vduortis Lydighed/ mod Guds Low / oc selff vdualde Guds Tieniste/ skickelse/oc *Tradition*, Thi den hellige Dauid siger klarlige / Vel dennom som bo i dit Hus/icke de som gaa Pillegrims Gang / eller giffue sig vdi Kloster/

men

men de som sette deris Fortrøstning paa Guds Barmhiertighed / som oss er beuist i hans kiere Søn Christo / oc søge / oc begiere allene Guds Naade i hannom / Thi der er dog icke Salighed i nogen anden / der er ey heller nogit andit Naffn giffuit Menniskene / vdi huilckit wi skulle bliffue salige / vden JEsu Naffn / Actor. 4.

Huo sin gierning høyt for Gud vil bære / (ære.
Hand faar ickun derfor Spaat oc van-
Den som er sted i Syndens Nød /
Er frelst allene ved Christi Død:
Huo det forstaar oc stadig tro kand /
Hand er for Gud en Salig Mand.

For det Tredie / er ocsaa hos denne Anden Punct at lære / Huad det er at gaa til Kircken / Oc huad mand vdretter met Lærdom / Predicken oc Guds Ords hørelse / som er / at den HERre oc Gud prisis oc

loffuis der met stedse oc altid/ HErren annamer det for en Behagelighed/ oc acter det som en stor Loff oc besynderlig Ære/ der hannom skeer/ at mand i hans Naffn kommer tilhobe oc forsamlis/ Huorfaare oc huer den som er i Kircken/ skal betencke huad hannom bør der at giøre/ som er/ at hand skal loffue den HERRE Gud/ met Mund oc Hierte/ tacke hannom for sine Velgierninger/ siunge/ bede/ flitelig høre/ oc tage det Ord som Predickis/ til Hierte. Huo det icke giøre/ deris Kirckegang er Gud vbehagelig/ de ere der aff for deris Person intet forbedrede/ icke end i det allerringiste.

Oc saa megit er nock om det Andit Stycke aff denne Psalme.

Om

Om det Tredie Stycke.

DEt Tredie Stycke aff denne Psalme staar i de efterfølgende de try Vers / Oc i dennom handler den hellige Prophete besynderlig om tro Lærere oc Predickere/huorledis de rettelig skulle føre deris Embede / Oc huor ved de skulle der vdi trøste sig.

Salige ere de Mennisker/som holde dig for deris Styrcke.

Den hellige Prophete sætter fire Vilkaar effter huer andre/ aff huilcke mand kand kiende / huo de retskaffene tro Predickere oc Guds Tienere ere.

Det Første Vilkaar er / siger hand / At holde dig for deris Styrcke.

cke. Nu forstaar hand ved det Ord / Dig / HERREN / Huilcken hand tilforn i det Første oc Tredie Vers kallede HERren Zebaoth / Det er / hand taler om den sande eniste Gud / huilcken det første Budord viser oss til / oc vor Christelige Trois Artickle beskriffue oss / at det er Gud Fader / Gud Søn / oc Gud den Hellig Aand. Paa denne HErre / forlader en tro Lærere oc Predickere sig / oc holder hannom for sin Styrcke / det er / hand giør alting met hans hielp oc bistand / hand voffuer alting paa hannom / oc er wforfærit / det maa gaa hannom der offuer huor det kand. Thi at holde HERren for sin styrcke / heder retteliig oc enfoldelig at forlade sig paa hans ord oc tilsagn / tro det / oc der paa met glæde vdrette sit Embede / Det giøre icke Verdens Børn /

Leye.

Leyesuenne oc Bugens Tienere/ de see icke til den rette Gud/ de holde ic-ke hannom/ men Penninge/ Gods/ Mact oc Velde/ oc det som i Verden haffuer herlig oc statzelig Anseelse/ for deris Styrcke/ der paa traatze oc pucke de/ Som Papisterne sagde i den store Herredag til Augsburg/ *Nos vincemus, potentia & multitudine*, Wi skulle vinde Sagen/ thi wi ere mange oc mectige. De see oc icke til HERren oc hans Ord/ at de Pre-dicke det reent oc klart/ men til Ti-meligt gods oc ære/ til Menniskens Gunst oc Venskaff/ oc skicke deris Predicken saa/ at de kunde behage Menniskene/ at de icke skulle myste deris gunst/ oc bliffue aff met deris ære oc Velfærd.

Icke giøre heller Kættere oc fal-ske Lærere det/ huilcke der mere følge deris Fornufft oc egit gode Tycke oc

falske

falske Vane/ som de haffue tagit sig i sind/ det er deris Styrcke oc Traatzen/ der staa de oc trenge hart paa/ oc naar dem end tit oc offte er offuer beuist aff Guds Ord/ at deris Mening er falsk oc wret/ dog staa de haardnackede der paa/ de haffue (som den 12. Psalme siger) en Tunge/ der taler stoltelig/ oc de sige: Vor Tunge skal haffue Offuerhaand/ oss bør at tale/ Huo er vor HErre? Huilckit *Doct. Mart. Luth.* giorde til at siunge i Kircken.

Gud vil den skrifft met Roden oprycke/
Som falsk Hellighed oss lærer/
Der til deris Tunge som lade sig tycke/
Taler stort/ wi ville oss verie/
Wi haffue Ret oc Macht i Haand/
Huad wi beskriffue det actis kand/
Huem er den oss vil straffe?

Megit mindre holde Gierningshelgen/ Pawen met sine Phariseer/ Muncke/ Præster/ oc gantske Hoffsinde/

finde / den Almectige Gud oc hans Ord for deris Styrcke / Thi de stole paa deris gode Gierninger oc fromhed / huilcke de haffue saa mangfoldige / oc end offuer giort / at de icke haffue dem alle behoff til deris Salighed / men kunde selle andre dem / som den stolte Phariseer / *Luc.* 18. Der rosede sig høyt aff sin Fromhed / men siden bleff met den fordømt til Helffuedis affgrund.

Men huilcke der ere GVds tro Tienere / oc retsindige Christelige Predickere / de vise oc lede deris Tilhørere der hen / at de sette deris Trøst allene paa Gud oc hans ord / oc skulle holde hannom for deris Styrcke / Oc om de end komme der offuer vdi fare (som mangen skeer) dog lade de sig icke forføre / men staa diss fastere / bliffue ved Ordit / lære det rettelig oc trolige / Oc vide det / at

at den HErre som dem haffuer sat i det Embede / skal icke forlade dem / thi de fortrøste sig paa hans Ord oc Tilsagn / der hand siger i den 125. Psal. De som haabe paa HErren skulde icke falde / men de skulde bliffue euindelig som Zions Bierg.

Saadan en tro bestandig Lærere / vaar *Doct. Martinus Luther*, huilckit hand oc iblant andit besynderlig beuiste vdi den Herredag i Wormbs / Aar 1521. Der hand møtte for den Roinmerske Keyser *Carolo Quinto*, oc det gantske Rige / oc met stor Liffs fare maatte suare oc giøre rede for sin Lærdom / Oc hand bleff tilspurt formedelst den Keyserlige *Orator*, om hand vilde staa aff sin Mening / eller ey? Der til gaff hand omsier dette kaarte oc stadige Giensuar / oc sagde: Effterdi Keyserlige Maiestat / Chur / oc

Førstelig Naade/ begiere it slet/ enfoldigt oc redeligt Suar/ da vil ieg oc giffue saadant/som huercken skal haffue Horn eller Tænder / J saa maade: Vden saa er/at ieg offueruindis oc offuer beuisis met Vidnisbyrd aff den hellige Skrifft / eller met aabenbare oc klare Grund oc Aarsager (Thi ieg troer huercken Pawen eller Concilier allene/efterdi det er aabenbar oc klart / at de haffue tit farit vild/oc verit ret tuert imod dem selff) oc met Ordsprock som ieg haffuer indført oc fremset aff GVDS Ord/til huilcke min Samuittighed er bunden/ ellers kand oc vil ieg slet intet kalde tilbage eller rygge/Thi det er huercken trygt eller raadeligt at giøre nogit imod Samuittigheden: Her staar ieg/ Jeg kand intet ydermere / Gud hielpe mig / Amen. Her om kand

mand

mand mere læse i den første *Tomo, fol.* 486. oc det efterfølgende.

Saa er det it aff de tro Guds Tieneris Vilkaar/ at de (som sagt er) allene forlade sig paa GUd/ holde hannom for deris Styrcke/ oc sette all deris Tillid paa hannom allene / oc fortrøste sig paa hannom/ Thi de vide / som den 118. Psalme siger: Det er gaat at forlade sig paa HErren/ oc icke forlade sig paa Menniskene/ Det er gaat at forlade sig paa HErren/ oc icke forlade sig paa Førsterne/ Til saadan Fortrøstning vise de deris Tilhørere/ formane oc lære dem ocsaa/ at de huercken skulle forlade sig paa nogit Creatur / ey heller paa deris egen gode Gierning / men allene paa Guds Naade / oc paa JEsu CHristi Fortieniste / der skulle de bygge oc fortrøste sig paa/ saa bliff-

 ue

ue de oc der ved Retfærdige oc Salige allene.

Om det Andit Vilkaar der de tro Lærere oc Predickere haffue/taler hand om i de efftersølgendis Ord:

Oc vandre effter dig aff Hiertit.

Det er/ De stadige/retsindige Guds Ords Tienere/ holde sig i Lærdom oc Leffnit effter deris HErris Bud oc Villie. Thi at vandre effter Gud/heder i det enfoldigste/at haffue GVds Bud for Øyen/ oc saa rette oc sticke sig der effter/ vdi alt det de giøre oc lade.

Dette skal først hendragis til Lærdommen/siden til Leffnedit.

Thi en ret tro Lærere skal intet andit lære/ end det som Guds Ord er/ hand skal intet legge der til/oc ey heller tage der fra/ men rettelig frem-

fremføre Ordit. Derfaar befoel oc den HERRE Christus sine Disciple / Matth. 28. Lærer dem at holde huad ieg haffuer befalit eder. Oc Johan. 20. viser hand dem til sit Exempel / oc siger: Lige som Faderen vdsende mig / saa vdsender ieg eder. Som hand vilde saa sige: Jeg haffuer intet talit aff mig selff / men det min Fader haffuer befalit mig / det haffuer ieg lærdt oc Predickit / Saa skulle i ocsaa giøre.

Vdi Leffnedit skal en Tienere vandre effter sin HERre / at hand acter paa den Regel vdi Michea Prophete / der saa liuder: O Menniske / det er dig sagt huad gaat er / oc huad HERREN kræffuer aff dig / som er / at holde Guds Ord / at effue Kierlighed / oc vere ydmyg for din Gud.

Dette Stycke / endog det er vel vdi almindelighed sagt / til alle Mennisker / som gierne vilde vide / huad de skulle giøre / oc huor met de kunde vere Gud behagelige / som mand kand see aff de forgangne Ord / dog gielder det ocsaa Lærere oc Predickere paa / De skulle oc beflite sig vdi disse Try stycke.

Det Første / at de holde Guds Ord / oc lade det vere en Løcte for deris Fødder / skicke oc rette alting der effter / hues de tage sig for i deris Kald / Embede oc Stat.

Det Andit / at de ocsaa øffue Kierlighed / raade oc tiene deris Neste / i hues maade det kand ske.

Det Tredie / at de oc ere ydmyge for Gud / icke stoltzere oc prale aff deris Gaffuer / oc naar den HERre Gud tilskicker dennom Kaars oc Modgang / at de lære aff den HErre

re Christo/ oc vere Taalmodige/ oc trøste sig ved en glædelig Ende/ oc naadelig Forløsning.

Oc alt dette skulle de giøre (som Propheten siger) aff Hiertit/ det skal icke vere Hyckleri eller Skrømte/ men ret Aluore. Thi Gud er Hyckleris oc falske Hierters Fiende.

Dette er saa kaartelig det Andit Vilkaar/ der en tro GUds oc hans Ords Tienere bør at haffue.

Det Tredie Vilkaar er dette:

De som gaa igiennom den Jammerlige Dal.

Her taler hand om Læreris oc Predickeris Kaars/ huilckit de her paa Jorden icke kunde vere foruden: Oc hand kalder dette forgengelige Liff en Jammerdal/ som hand oc giør i den 90. Psal. der hand siger:

Vort Liff varer Halffierdesindsti-
ue Aar/ naar det kommer høyt/ da
ere de Firesindstiue Aar/ oc naar
det haffuer verit kaasteligt/ da haff-
uer det verit Møye oc Arbeid/ thi
det far snart bort. Job i det 14. *Cap.*
siger: It Meñiske født aff en Quin-
de/ leffuer en stackit tid/ er fult aff
wro/ etc. Lige saa taler oc Syrach/
Cap. 40. Det er en elendig jammer-
ligting/ met alle Meñniskis leffnit
aff Moders liff/ indtil de bliffue be-
graffne i Jorden/ som er allis vor
Moder. Der er altid Sorg/ Fryct/
Forhaabelse/ oc paa det sidste Dø-
den/ saa vel hos den som sidde i stor
ære/ som hos den ringiste paa Jor-
den/ saa vel hos den som bær Silcke
oc Krone/ som hos den der haffuer
en graa Vennicke paa/ Der er sted-
se Vrede/ Nidkierhed/ Genuordig-
hed/ wfred/ oc Dødsens fare/ Had
oc Trette.

Effter-

Efftherdi da Predickere mue io gaa oc vandre igiennom saadan en Jammer Dal / da faa de oc at vere Delactige vdi en stor Part aff det der vdi kand hænde / Oc den største Part offuergaar dennom. Som Christus haffuer spaait / Matth. 10. Vocter eder for Menniskene / thi de skulle antuorde eder for deris Raadhus / oc Hudstryge eder i deris Skoler / etc. Joh. 16. Den tid skal komme / at huo som ihielslaar eder / skal mene / at hand giør GVD en Tieniste der met. Derfaare siger Paulus / Actor. 14. At mand skal igennom megen Bedrøffuelse gaa i Guds Rige. Oc 2. Cor. 11. Setter hand sig selff til it Exempel huad hand maatte lide / Oc huorledis hand bygde denne Jammer Dal / oc vandrede der igiennom / Jeg haffuer lidt flere Slag / offte

fangen /

fangen / offte i Døds nød / Jeg fick fem gange aff Jøderne Fyrretiue Slag / it mindre / Jeg er tre gange Hudstrugen / en gang Stenit / Jeg haffuer lidt tre gange Skibbrud / Jeg haffuer verit Dag oc Nat vdi Haffsens Dybhed.

Lige saa haffuer den Patriarche Jacob megit forsøgt / huilckit hand met sin Tale giffuer tilkiende for Pharao / *Gene.* 47. Min Vdlendigheds tid (siger hand) er Hundrit oc Tredive Aar / faa oc onde / oc kommer icke ved mine Forfædris tid / i deris Vdlendighed. Sit oc sine Forfædris Liffs tid / kalder hand en Vdlendighed / Fordi / at de met Møye oc Besuæring / maatte drage fra en sted oc til en anden / Besynderlig kalder sit Liff it ringe oc kaart Liff / for den stackede oc onde Tids skyld / Thi Historien giffuer det tilkiende /

kiende/ huad Kaars oc wlycke hand haffuer lidt.

Førſt/ i hans Vngdom fick hand ſin egen Broder Eſau til Fiende/ ſom ſtod effter hans Liff / oc hand maatte vige for hannom bort vdi fremmede Land / der bleff hand aff ſin egen Morbroder Laban ſkendelig bedragit / maatte lide baade Kuld oc Hede / oc hans Løn bleff hannom vel Ti gange foruent.

Der hand haffde tient vdi ſiu Aar/ for ſin allerkieriſte Rachel/ da bleff hendis eldſte Syſter Lea om Natten ſuigelig lagt hos hannom/ oc hand maatte endnu tiene andre ſiu Aar for hende.

Hand maatte oc ſiden i ſit Ecteſkaff lide Bedrøffuelſe der aff / at den ene Syſter hadede den anden.

Hans allerkieriſte Rachel bleff oc ſelff ilde tilfreds met hannom/

for

for hendis Wfructsommeligheds skyld / oc begierede aff hannom met Vrede oc Wtaalmodighed/at hand skulde fly hende Børn.

Der hand vilde hiem til sit Fæderne Land igien / da kom hans Morbroder Laban effter hannom/ oc rumsterede hans gantske Bohawe / lige som hand haffde wtrolig handlit / oc hemmelige staalit nogit bort fra hannom.

Der hand vaar nu nogit nær hiemkommen / maatte hand endda frycte for sin Broder Esau / om hand icke met en stor Mact skulde offuerfalde hannom / oc omkomme hannom / oc alle de hos hannom vaare.

Der hand end kom det igiennom / kommer der en Mand om Natten/ oc brydis met hannom/ oc rørde hans Hofft/saa at hand bleff Halt.

Strax der effter kom hans Daatter Dina i fald/oc bleff skend aff Sichem Hemors Søn.

Der hand drog vd fra Bethel/oc vaar paa en fierding Veys nær Ephrata/ da døde hans allerkieriste Hustru Rachel/ vdi sin farlige Børnefødsel.

Effter det Kaars fulde strax it andit/ At Ruben hans førstefødde Søn/ belaa sin Faders Methustru Bilha. Strax der effter døde hans kiere Fader Isaac i Hebron.

Effter at hand haffde nu skifft met sin Broder Esau/ Oc skickit sit *Patrimonium*, Møder hannom den Vlycke/ met sin allerkieriste Søn Joseph/ At alle de andre hans Sønner bliffue denne deris Broder Dødfiendske/ Oc der de saae deris Leylighed/ toge de sig faare/at dræbe hannom/ Oc GVD

skickede

skickede det dog saa/ at de endelig saalde hannom hen i Ægipten/ oc sagde for deris gamle Fader/ at it vilt Diur haffde reffuit hannom ihiel/ Der offuer bleff den gamle Patriarche saa Hiertelig bedrøff-uit/at hand effter lang Bedrøffuel-se oc sørgelig Klage sagde/ Jeg far met Sorrig ned i Graffuen til min Søn.

Jdet hand saa nagger oc æder sig met sørgelige Tancker/begynder der en Dyr tid i Canaans Land/at hand moxen met sit gantske Hus/ haffde døit aff Hunger.

Oc der hand sender sine Søn-ner til Ægipten/ at kiøbe Spise/ da bliffuer Simeon beholden der vdi Fengsel/ Oc om hand vilde haffue hannom løs/ da maatte hand sen-de sin yngste Søn BenJamin/ sin Alderdoms Trøst/ ned til Ægipten.

Der

Der effter fick hand den glædelige Tidende/ at Joseph leffuede end da/ Oc hand kom ned til Ægipten/ oc bleff offuermaade trøstit/ der hand saa sin allerkieriste Søn Joseph/ at hand vaar bleffuen en Veldig stor Herre/ oc sagde aff Glæde: Nu vil ieg gierne dø/ men ieg haffuer seet dit Ansict/ at du endnu leffuer.

Men dog kom Døden omsier oc giorde hannom en Ende paa alting/ saa hand maatte forsamlis til sine Forfædre.

Denne Jacobs den hellige Patriarchis Legende/ beuiser klarlige/ at Kaarsit er lagt Fromme Gudfryctige Folck/ besynderlig GVds Tienere paa/ at de her paa Jorden ere oc mue vandre ret vdi en Jammerdal/ som mand oc maa see saadant paa andre GVds Helgen/

 Prophe-

Propheter/Apostle oc Lærere/ oc paa vor HErre Christo selff.

Naar det nu saa gaar/ at Folck hader oc forfølger deris Predickere/ oc synderlig om de icke ville høre Straff oc Poenitentz Predicken/ da gaar det ret effter Verdens Art/ Oc det er de rette Nidkiere Prædickeris Løn/ At de mue gaa igiennom den Jammerdal/ Derfaare skulle de bære deris Kaars i deris Embede met Taalmodighed/ Thi det leggis dennom icke paa/ vden GVds Villie oc Tiladelse.

Her ere *Doct. Martini Lutheri* Trøstelige Ord vel Værde at mercke/ der hand sætter vdi sit Trøstebreff til de Christne i Hall vdi Saxen/ *Tomo* 3. Tydsk/ *fol.* 374. Det vil oc kand (siger hand) dog icke andit vere/ end som der staar skreffuit

uit / Actor. 14. Igiennom megen Bedrøffuelse skulle wi gaa i Guds Rige / Det kand icke sømme / at Christus vort Hoffuit døer paa Kaarsit / oc bær en Torne Krone / Oc at wi skulde vden all Modgang / met idel Lyst oc Glæde / komme til Herlighed. Men der som wi skulle lide / da lader oss lide det / der GUD tilføyer oss / oc icke det wi selff vduelle / Thi hand veed best huilckit oss tien oc er Nyttigt / Vor Vduellelse er intet Nyttig / oc duer til intet.

Om det Fierde Vilkaar / der de Tro Prædickere oc Lærere skulle haffue / Siger Propheten saaledis:

Oc de giøre der Kilder.

Met disse Ord / vil den hellige Prophete beskriffue de GUDfryct-

frychtige Lærers Bistandighed/ at de icke lade sig forhindre aff den Bedrøffuelse oc Modgang/ som de haffue udi denne Jammerdal/ men gaa frimodelig igennom det/ oc føre deris Embede flitelig frem/ oc giøre Kilder/ met Lowens oc Euangelij Predicken.

At giøre eller graffue Kilder oc Brønde/ kaldis her intet andit/ end at Predicke GVds Ord/ Lowens oc Euangelij Lærdom/ ret oc trolige/ huert i sin sted/ At mand met Lowens Predicken straffer alle Synder oc falsk Lærdom/ raader oc formaner til Poenitentz/ oc siden trøster de forskreckede oc bedrøffuede Hierter oc Samuittigheder/ met det hellige Euangelio/ oc viser dem hen til den rette Liffsens Kilde/ som er vor kiere HERRE JEsus CHRIstus/ at deris Mødige oc

Tørstige

Tørstige Hierter kunde Vederque-
gis.

Saa ere disse de fire Vilkaar/
som findis vdi Tro Predickere oc
Guds Tienere / paa huilcke mand
oc kand rettelig kiende dem fra fal-
ske Lærere. 1. At de holde Gud for
deris Styrcke. 2. At de vandre ef-
ter hañom aff gantske Hierte. 3. D
gaa igiennom den Jammerdal 4
De giøre der Kilder. Huorledis de
skal forstaais/er nu her til forklarit

Her effter opregner nu Pro
pheten tre slag herlig Belønning eff
ter hin anden / huilcke de tro retsin
dige Lærere haffue at foruente si
aff Gud. Om den første Belønin
siger hand saa:

Oc de som lære / bliffue prydede met mange Velsignelser.

Efftterdi Lærere oc GUDS Ords Tienere lønnis ilde aff den Vgudelige Verden / Ja de bliffue oc vel der til met vdi det høyeste for-actede oc forfulde / Saa vil dog den HErre Gud icke lade saa-dan Møye oc Flid vere vbelønt / men pryder den (som den gode Da-uid siger) met mange Velsignelser.

Disse Velsignelser kunde for-staais i Tuende maade. Først / om Prydelse vdi dette Liff / der vor kiere HERRE Gud skencker gennom den HelligAands herlige skøne Gaffuer / til den Christelige Kirckis Nytte / Som den hellige Paulus der om taler til de Corin-ther i den Første Epistels Tolffte Cap. Aandens Gaffuer giffue sig tilkiende vdi huer til Menighedens Nytte / Den ene giffuis formedelst Aanden at tale om Vijsdom / Den

anden giffuis at tale om Forstand/ effter den samme Aand / Den anden Troen i den samme Aand / En anden Gaffuen til at helbrede i den samme Aand / En anden at gøre vnderlige Gierninger / En anden Prophetie / En anden at gøre forskel paa Aanderne / etc. i den samme Aand. Det meen ocsaa Johel Prophete/ der hand siger i sit 2. Cap. At Gud vdgyder sin Aand paa Lærere der til / at de formedelst hans Naade skulle spaa / oc vdrette allehaande store ting. Ved den samme Aand vore Predickerne vdi den hellige Skrifftis forstand/deris Predicken skaffer fruct formedelst den hellig Aands arbeide. Som mand seer paa Pintzdag i den første S. Peders Penitentz Predicken/at Jøderne formedelst den hellig Aands opliuselse betenckte sig / oc den Predicken gick

dennom igennom Hiertit/at de met angerfulde Hierter spurde huad de skulde giøre/Actor. 2. Lige saa det den hellige Apostel Philippus vdlagde Dronning Candacis Kammersuend/i det 53. Cap. Esaiæ/paa Veyen/ oc Predickede hannom Euangelium om JEsu Christo/ bleff hand opliust ved den hellig Aand/oc trode/ at hand lod sig strax døbe/ Actor. 8. Lige saadant seer mand paa Lidia/Acto. 16. huilcken der hun flitelig hørde S. Pouels Predicken/ bleff hun ocsaa opliust ved den hellig Aand/oc omuent til en sand Tro paa JEsum Christum.

Saadanne den hellig Aands Gaffuer/ met huilcke den HERre Gud smycker oc pryder sine Tienere/skulle icke vere enfoldige oc it slag allene/ men som Propheten siger/ Mange/ oc Gud vor HERre vil

daglige

daglige formere dem/dog skulle Predickere oc Lærere trolige giøre deris Embede/ oc inderlig bede oc paakalde Gud om Gaffuernis Forøgelse/ huilckit oc den HErre Christus lærer i den lignelse/ *Luc.* 19. om de tro Suenne/ som vel haffde kiøbslagit met deris Pund/ oc vundit megit der met/ oc paa det sidste setter hand disse Ord til/ *habenti dabitur.* Huo som haffuer/ hannom skal giffuis/ oc fra den som icke haffuer/ skal oc det tagis som hand haffuer.

Dernæst/ kand oc disse Velsignelser forstaais om den Euige løn/ Guds Ords Lærere oc Predickere skulle haffue i det Euige liff/ Om huilcken Guds Engel siger Dan. 12. Men Lærere skulle skinne som Himmelens Skin/ oc de som vise mange til Retfærdighed/ lige som Stierner altid oc euindelig.

Det er en offuermaade deylig Trøst / for arme foractede Predickere oc Lærere. Den Vgudelige Verden er det icke værd / at hun skulde lønne ickun en aff de allerringiste Predickere / for hans Møye oc Arbeyd / der hand haffuer vdi dette Embede / som hannom er befalit / Men den store Første Michael vil selff giøre det / Timelig vil hand formedelst skickelige Middel forskaffe dennom it Stycke Brød til Vnderholdning / Oc der til vil hand vdi Euighed lønne dennom met saadan Herlighed / At de skulle skinne lige som Himmelens Skin / oc som de deylige klare Stierner / altid oc Euindelig. Det er nu alle Tro Lærere oc Predickere saare Trøsteligt / de som Aluorlige vise deris Tilhørere til Retfærdighed. Men tuert imod alle Leyesuenne /

oc

oc falske Lærere saare Forfærligt/ Thi de skulle ocsaa visselig paa den Yderste Dag bekomme deris Løn/ Men der bliffuer intet Skin / men idel Mørckhed. De skulle icke skinne som Stierner / men ryge i Helffuedis Affgrund / som hine mørcke oc dumme Løcter.

Den Anden Guddommelige Velsignelse er:

De beholde en Seyer effter en anden.

De tro retskaffene Guds Tienere haffue i denne Verden merckelige Grumme Fiender. Den Første Fiende er Dieffuelen / met alle sine Anhengere/Død/Helffuede oc Euig Fordømmelse. Den anden er den Wgudelige Verden / Huilcken der deeler sig vdi tre Hobe. J den Første ere de falske Geistlige

Kættere/

Kættere/ Secter oc Parthi/ huilcke der findis alle steder i Verden. J den anden ere Tyranner/ som giøre Kætterne bistand/ forsuare dem vdi deris Vildfarelse/ bruse oc rase imod Sandhed / oc de hende ville bekien-de / der ere oc mange til aff dem. J den tredie / er den vstadig Jøs al-mue/ Her omnis Tiunde/ som hælde effter den store Hob/ huort den ven-der sig / did vender hand sig oc hen. For det sidste/ haffue Lærere oc Pre-dickere ocsaa deris egit Kiød oc Blod til Fiende / i huilcke Synden met sin daglige Fristelse er dem til Forhindring.

Alle disse Fiender/ som ere saa-re Grumme oc Mectige / see surt imod Lærere oc Predickere: Men den HERre Gud giffuer dem en Seyer effter en anden / imod alle Helffuedis Porte / imod Kættere/ Tyran-

Tyranner / den vstadige / vgudelige Verden / oc deris egit Kiød oc Blod / at de gaa frimodige igiennom / stride mandelig / oc icke offueruindis.

Som vor kiere HERre Gud ocsaa i vor tid herlige saadant beuist haffuer / formedelst *Doct. Martinum Luther*, oc andre hans Ords tro Tienere / Huor mangen Seyer de haffue faait / formedelst deris Predicken oc Skrifft / Forstyrrit Dieffuelens Rige / giort Kættere til Skamme / løst arme Samuittigheder / som vaare fangne oc plagede aff Satan / oc affuend Krj oc Blodstyrtning / formedelst deris Bøn / etc. Oc saadant skeer endnu tid effter tid / det skal oc skee / den stund Verden staar / Helffuedis Porte skulle icke faa mact offuer den Christelige Kircke Guds Menighed / Der som

end

end Verden forginge / oc Biergene suncke mit i Haffuit / om Haffuit end rasede oc stormede / oc Biergene nedfulde aff Bølgerne (Psal. 46.) Guds Stad skal dog bliffue deylig oc lystig / der som den Høyestis hellige Bolig er / GUD er hos hannom der inde / Derfaare skal hand vel bliffue / GUd hielper hannom Aarle.

Hand giffuer stedse en Seyer effter den anden / traader vore Fiender vnder vore Fødder. Oc vdi Sandhed / huor vilde ellers de arme foractede Tienere bliffue / om de icke haffde HERREN til deris Bistand?

Her maa ieg sætte hos det herlige *Doctor Martini Lutheri Encomium* oc Roos / huilckit hand giffuer de retskaffene Lærere oc Predickere / *Tomo 5. Ienen. Germ. fol. 172.b.*

Der

Der er (siger hand) intet Dyre-
barligere Liggendefæ / eller Addele-
re Ting paa Jorden / oc vdi dette
Liff / end en ret Tro Sognepræst
eller Predickere / Thi der bliffuer
mange Siæle daglige formedelst
hannom lærde / omuende / døbte /
førde til CHRIstum / oc saliggior-
de / mange bliffue formedelst han-
nom forløste fra Synden / Døden /
Helffuede / oc Dieffuelen / oc kom-
me til Euig Retfærdighed / oc det
Euige Liff vdi Himmelen. Der-
faare siger Daniel i det Tolffte *Cap.*
At de som lære andre skulle skinne
som Himmelens Skin / oc de som
vise mange til Retfærdighed / lige
som Stierner / altid oc Euindelig.
Thi effterdi GUDS Ord oc Em-
bede / huor det rettelig gaar / maa
det vden affladelse giøre store ting /
oc driffue idel Vnderlige Giernin-
ger /

ger / da maa oc en Predickere vden
affladelse giøre store eller idel Vn-
der for Gud / som/ at oprense de Dø-
de/vddriffue Dieffle/giøre de Blin-
de seende / de Døwe hørende / de
Dumme talende/ de Halte gaaen-
de / skeer det icke Legomlig/saa skeer
det dog Aandelig paa Siælen/
huor det er megit større/ som Chri-
stus siger/ Joh. 14. Huo som troer
paa mig / hand skal giøre de Gier-
ninger som ieg giør / oc hand skal
giøre større. Kand den som troer/
giøre saadant mod en Person/ huor
megit mere skal en aabenbarlig
Predickere giøre saadant i oc mod
en heel Hob ? Icke at hand giør det
som it Menniske/ men hans Embe-
de der til beskickit aff Gud / det giør
det / oc det Guds Ord hand lærer/
Thi hand er io it Redskaff der til/ etc.
Hæc Lutherus.

At see oc forstaa / at den rette Gud er vdi Zion.

Zion heder den Christelige Kircke i Skrifften / Men rettelig er det/det Bierg/ paa huilckit Jerusalems Tempel vaar bygd/ huilcken sted Gud haffuer friuillig bunden sig til met sit Ord oc sin næruerelse/ at hans Kircke skulde vere der/ indtil Christi Tilkommelse/Men siden skulde der icke lenger vere nogen viss Sted til at tiene Gud/ som tilforn: Som Christus talede der om met den Samaritanske Quinde/ Johan. 4.

Zion tagis for den Christelige Kircke/ for tuende Sager skyld/ Først/at Christus vdsende sine Disciple der fra / at samle hannom en

Kircke/oc at hun der haffde begynt/ oc vdbredde sig i den gantske Verden. Dernæst/at Gud der haffde stadfest sin Kircke/ met den Hellig Aands Vdsendelse.

Zion heder en Voct eller Taarn der mand pleyer at holde vact paa/ Saa er oc heder den hellige Christelige Kircke saadan en Voct i Verden/ det er/ hun er det Folck i huilckit mand stedse oc altid haffuer behoff at vocte sig for allehaande fiender/derfor maa mand vaage.

Den øffuerste Vectere oc Vactmester er Christus/ hues Exempel Lærere oc Predickere skulle efterfølge/ At de ocsaa vaage/ altid tale om Fienderne/ oc bede Folck tage sig vare.

Saa er nu denne den Tredie Velsignelse til alle Gudfryctige Lærere oc Predickere/ At de vide oc

forstaa/

forstaa / at den rette Gud er i Zion.
Thi effter at Gud giffuer dennom stedse en Seyer effter en anden / imod deris Fiender / da mue de bekiende oc sige / Gud er selff nærueręndis vdi sin Menighed / hand regierer oc styrcker sine Lærere oc Predickere / giffuer Krafft til sit Ord oc Sacramenter / at GVds Rige der ved kand opbyggis / oc Satans Rige der imod kand formindskis oc forstyrris.

Som de afgudelige Hedenske Tyranner maatte selff bekiende. Der de tre Mend / Sidrach / Mesach oc Abednego bleffue aff Nabochodonosor Konge kaste i den gloende Oen / men aff Gud vnderlige beuarede / Lod hand it aabenbarligt Mandat vdgaa / oc der i aluorlig forbiude / At ingen skulde bespaatte Sidrachs / Mesachs / oc Abed-

 negois

negois Gud/oc bekiende klarlige/at de allene bleffue beuarede forme-delst den rette Gud/ som boer vdi Zion.

Oc dette er nu kaartelig talit om det Tredie stycke aff denne Psalme/ som er/ Huad tro retskaffene Lærere oc Predickere/ huor paa de skulle kiendis/ oc huorledis Gud vil lønne oc betale dem deris Flittighed met mange Gaffuer/oc deris Forøgelse/met en Seyer effter en anden/ som de beholde imod Synden/Døden/ Dieffuelen/ Verden/ oc deris egit Kiød/ Der til oc met saadan Hielp/ aff huilcken hans næruerelse maa kiendis oc prisis.

Det Tredie Styckis
Applicatz.

SAa er dette en saare Trøstelig Lærdom for tro Kircke Tienere/ at den HERre Gud ingenlunde for-

glemmer

glemmer dennom / Forstaar icke
Verden deris tro Tieniste/ saa for-
staar dog deris kiere HERRE oc
Gud den/ hand er oc den der holder
oc vil holde met dennom/ hand pry-
der dennom met mange skøne gaff-
uer / oc hand staar saa bi met den-
nom / at mand der aff vel maa for-
staa oc prise hans næruerelse / Oc
hand skal paa den Yderste Dag
klæde dem met saadan Prydelse/ at
de skulle saa den vforgengelige Æ-
rens Krone / oc skinne vdi saadan
Herlighed / som intet Øye haffuer
seet/intet Øre haffuer hørt/oc er ic-
ke kom̃it i nogit Menniskis Hierte/
det dennom er beredt /som Gud
elske / Som Esaias/ Da-
niel/oc S. Pouel giff-
uer tilkiende.

(❀)

Om det Fierde Stycke i denne Psalme.

JDe efterfølgende Fem sidste Vers/ beder Dauid Hiertelig til Gud / at hand vilde giffue hannom sin Ynske / oc lade hannom komme til Guds Tempel igen/ Thi hand siger / At en Dag er bedre i HERRens Forgaard / end ellers Tusinde/ Ja hand vil heller vere en Døruoctere i sin Guds Hus / end lenge at bo i de Vgudeligis Paulun. Paa det sidste besluter hand denne Psalme / met it saare deyligt Ordspraack/ oc priser alle dem salige/ som forlade sig paa Gud.

HErre Gud Zebaoth/ hør min Bøn/ Jacobs Gud merck hende / Sela.

Gud vor Skiold / giff act paa/see til din Saluedis Rige.

Dette er den gode Dauids Bøn/i huilcken hand giør to ting.

Først beder hand/at Gud vilde høre hans Bøn/oc naadelig giffue hannom sin Begiering.

For det Andit/ beder hand/at Gud vilde ansee sin Saluedis Rige / det er / Hannom selff / som den hand haffde ladit Salue/oc Ordenlig kalde til Kongerigit/ at hand jo icke vilde for hans Synds skyld / vdskiude hannom fra sit Kongerige / men Naadelig forbarme sig offuer hannom / frelse hannom/ aff den offuerhengende Nød / oc indsætte hannom vdi sit Rige oc Embede igen.

Her findis i denne Dauids Bøn/de besynderligste Puncter/der huer Christen vdi sin daglige Bøn ocsaa skal see oc giffue act paa. Fordi/til en ret Christen Bøn/som visselig skal bønhøris hos vor HERre oc Gud/hører først dette.

1. At mand alleniste paakalder den euige Almectige sande Gud/oc sticker sin Bøn til hannom/som den der vil haffue saadant vdaff oss/oc kand ocsaa allene frelse oc hielpe. Dette giør oc den gode Dauid: HERRE Gud Zebaoth (siger hand) hør min Bøn/ Jacobs Gud merck hende. Try Naffn giffuer hand Gud.

Først / kalder hand hannom den HERRE Zebaoth/ Krigshærrens HERre/ som allene er Almectig/ oc skal vel beskerme oc forsuare hannom vdi hans næruerendis

dis Fare / imod hans Fienders
Mact oc Vold.

For det Andit / kalder han
hannom Jacobs Gud/det er/ Den
Gud der aabenbarede sig vdi en be
synderlig Siun/for den Patriarch
Jacob / *Gene.* 28. Lige som tilforn
hans Fader Jsaac/ oc hans Farfa
der Abraham / Huilcken oc selff vi
være kaldit Abrahams/ Jsaacs o
Jacobs Gud / som oc Christus ka
der hannom / Matth. 22. Denn
GVD kalder den hellige Aposte
Paulus/vor HERris JEsu Chri
sti Fader. Oc vor Christelige Tr
kalder hannom Gud Almectigste
Himmelens oc Jordens Skaber
Oc hans eniste Søn JEsus Chri
stus Menniskens Electis Genlø
sere / Oc den HelligAand / den en
sande Trefoldighed. Hos denn
Gud ere alle Bøner hørde / Ja o

 Amen

Amen/ Synderlig/ naar de skee vdi
JEsu Christi Naffn / som der staar
Johan. 16.

I. At mand oc met klare vdtryc-
te Ord beder / oc næffner sin Nød
ved Naffn / Mand skal icke allene
vdi Hiertit sucke met Tancken (end-
hog det er oc icke swret giort) men
som den HERre Christus lærer si-
ne Disciple / Luc. 11. Naar i bede /
da siger / Fader vor / etc. Der vil
hand haffue det / at mand oc skal
bære den HERRE oc Gud sin
Nød for met Tungen oc Munden.
Det giør den gode Dauid ocsaa
her / Hand betencker sin Aandeli-
ge oc Legomlige Nød vdtryct / oc be-
der / At den HERRE GUD
vilde Naadelige hielpe hannom der
vdaff.

II. At mand ocsaa bygger oc
stoler paa hans Fortieniste / met en
fast

fast Tro oc Lijd paa vor Naadig
Guds grundløse Barmhiertighed
oc hans kiere Søns dyre Værd
skyld / For hues Behagelighed / w
oc allene bliffue bønhørde. Denn
Tro haffuer ocsaa den gode Dauid
hafft / Som hand oc haffuer veri
en Mand fuld aff Troen / oc de
Hellig Aand. Derfaare er han
oc bleffuen bønhørdt / aff den Naa
dige Gud / Oc kom baade til si
Kongerige oc til Tempelen igien
Huo der nu vdi sin Bøn / ocsaa see
paa disse Vilkaar / oc skicker hend
der effter / hand bliffuer ocsaa vde
Tuil bønhørt.

Saa følger fremdelis.

Thi en Dag er bedre i
din Forgaard / end el-
lers Tusinde / Jeg vil
heller

Heller vocte Dørren i min Guds Hus / end lenge bo i de Vgudeligis Bolige.

J disse Ord forklarer Dauid atter sin Hiertelige længelse effter sin HERRE Guds Ord/ oc den Christelige Forsamling/ vdi huilcke Gud vil lade sig finde.

Hand sætter oc her hos Aarsagen / huorfor hand saa Hiertelig længis der effter/ som er/ At det er tusinde gange bedre i Guds Kircke/ oc at vere it ret Lem vdi hende/ end at vere oc sidde hos de Vgudelige vden for Kircken i allerhøyeste ære.

Doct. Nicolaus Selneccerus siger vdi sin Psaltere / offuer disse Ord/ O Verden/ O Vantro/ O Menniskens Daarlighed: Om ieg end skulde leffue ickun en Dag/ oc vaare

it Lem i den rette Kircke / døbt i den HErris Christi Død / oc offuerstenckt met hans Blod / oc afftoit aff mine Synder / saa er det dog langt / langt bedre / ja lengre end Himmel oc Jord ere fra hin anden. Om ieg end lenge leffde / Hundrit / oc end da Hundrit Aar / oc haffde all Glæde oc Vellyst / oc maatte dog paa det sidste dø i mine Synder / oc fordømmis / Huad hulpe all Verden mig / om ieg icke skulde bliffue salig? Derfaare maa huer den som er en Christen / oc haffue Troen / tacke Gud aff Hiertit / at hand er vdi Tallit met dem / som ere kaldede / huor hand hører / huor Naadig Gud er til sinds mod hannom / oc at hand maa formedelst Christum forsee sig alt gaat til hannom. Disse ere *Selnecceri* Ord.

Thi Gud HErren er
Sol oc Skiold/ HEr-
ren giffuer Naade oc
ære/ hand lader intet
gaat fattis de From-
me.

Her met giffuer Propheten fremdelis skiøne Aarsager tilkiende/ Huorfaare det er saa saare gaat oc kaasteligt/ at vere oc bliffue vdi Guds Forgaard/ i den sande Kirke. Thi HERREN vor Gud beuiser sine der vdi/ disse efterfølgende høye oc store Velgierninger.

1. Først/ er hand deris Sol/ det er/ Hand er deris HERRE/ som formedelst sit hellige Ord trøster oc vederqueger dennom. Thi disse Tre Velgierninger beuiser

Solen

Solen paa Himmelen de Creatur her nedre paa Jorden.

Først opliuser hun det gantske Jorderige met sit klare Skin.

Dernæst forlyster hun met sit Lius alle Creatur som bo paa Jorden.

For det Tredie / vederqueger hun dem / giør Jorden oc alt det paa hende er / leffuende oc glad. Saa giør vor kiere HERre Gud ocsaa i sin Christelige Kircke / Hand giffuer Ordit som sit klare Lius / vdi huilckit hand giffuer sig tilkiende effter sin Verelse oc sin Villie / hos Euangelium oc de Høyuærdige Sacramenter / vdgyder hand sin Hellig-Aand i Menniskens Hierter / hand vederqueger oc trøster Hierterne / giør dem glade oc leffuende / optender oc beuarer den sande Tro i dem / ved huilcken de ere Guds Børn oc salli-

ge Folck. Huo vilde nu icke gierne
vere hos saadan en HErre i hans
hellige Kircke.

2. For det Andit/ siger hand/ at
Gud er en Skiold/ det er/ en Sterck
oc Almectig Beskermere offuer sine.
Skiold pleyer mand vdi Strid at
holde imod Fienderne / at de icke
kunde giøre oss skade / oc at deris
Slag oc Skud kunde der met bort-
driffuis oc affueries: Saa sætter
Gud sig selff til en Skiold oc sterck
Mur for sine / at hand affuender
Satans forgifftige Pile / sønder-
bryder oc forhindrer alle Fienders
Listighed oc Vold.

3. For det Tredie / giffuer hand
Naade/ det er/ Hand icke allene for-
lader sine deris Synder / huilckit oc
skeer aff Naade/ for den HErris
Christi skyld / huilcken Naade wi
dagligе haffue behoff. Men hand

kommer

kommer sine ocsaa i Gunst oc Naa-
de hos andre ret troende oc Guds-
frychtige Folck / at de (som *Lutherus*
sætter her vdi Brædden) bekomme
Naade oc Gunst / for Verdens Had
oc Forsmædelse.

4. For det Fierde / giffuer hand
ære / det er / Hand ophøyer / oc sætter
i ære / som hand giorde ved Joseph /
effter hans languarende Kaars /
at hand vdi Ægipten ophøyede han-
nom / oc sætte hannom hos Kon-
gens side / oc offuer alle andre Før-
ster oc Herrer. Saa haffuer hand
oc giort met Daniel Prophete / oc
de tre Mend hos hannom / oc andre
flere.

Paa det sidste / befatter Pro-
pheten det i en kaart Sum / oc siger:

Hand lader intet gaat fattis de Fromme.

Ved de Fromme forstaar hand de ret Troende Christne/ huilcke der bliffue Fromme formedelst Troen til Christum. Den Latinske Text kalder dennom/ *Rectos corde*, De som met retskaffene Hierter leffue effter Guds Bud/ Dennom skal slet intet fattis. Huad ville nu Gudfryctige Christne mere begiere eller ynske/ de som haffue Gud oc hans Ord kier? O Salige ere de som tro/at de visselig skulle finde det som dennom er tilsagt/Thi Paulus siger ocsaa/ At Gudelighed er nyttig til alting/oc haffuer Foriettelser baade til dette/ oc det tilkommende Liff.

HErre Zebaoth/ saligt er det Menniske/ som forlader sig paa dig.

Til en

Til en Besluttelse sætter Propheten en skøn *Aphorismum* her til/ vdi huilcken hand viser alle Menniske/ huor vdi deris høyeste Salighed staar / som er / vdi Guds Naade oc Barmhiertighed/huilcken alle Menniske skulle see paa / oc holde sig fast der ved met Troen. Saadant deris Haab oc Lijd skal icke beskemmis/ som skreffuit staar: Huo som troer paa Gud/ skal icke bliffue til Skamme/ Rom. 10. Huo Gud elsker / hører hans Ord met flit/oc aff Hiertit fortrøster sig ved hans Naade/ hand er oc bliffuer hulpen/ Timelig oc Euig.

Dette er nu saa det Fierde Stycke / Oc der hos er denne effterfølgende Lærdom at mercke.

Lige som Dauid vdi denne sin Bøn seer til sit Kald/ oc der aff raaber oc beder hand trøstelig oc frimo-

delig. Saa skal huer Christen/ ihuad Stat hand er vdi/ acte oc holde sit beskickelige Kald stort/ at hand frimodelig forlader sig der til/ at huad hand tager sig for oc giør der vdi/ er den HErre Gud gantske vel Behageligt/oc skal vissélig vide/ at hand er sæt vdi det samme Kald aff Gud/ oc det er aff Gud/ oc er bygd oc fest paa Guds Ord. Dernæst/ om det Kald er end Gudeligt oc Ærligt/ skal dog ingen practicere oc trenge sig der vdi/ Thi da er der ingen Guddommelige Velsignelse eller Lycke vdi. For det Tredie/ skal mand ey heller vanbruge sit Kald/ at mand der vnder vilde beuise sine Affecter/ oc suale sit hede Sind/ som dissuer offte skeer/ men mand skal driffue sit Kald/ som Gud haffuer befalit i sit Ord.

Saa maa nu dette vere den-

ne

ne deylige oc lystige Psalmis kaarte oc enfoldige Forklaring / huilcken / som før er sagt / staar i fire Puncter.

Den Første / vdi de Try første Vers / Huor Dauid beuiser sit sind oc Hiertelige længelse effter Guds Tempel / oc den rette Guds Tieniste.

Den Anden / vdi det efterfølgende Fierde Vers / Huor hand priser dem allene salige / som ere rette sande Lemmer vdi den Christelige Kircke / oc kunde vere hos den rette Guds Tieniste.

Den Tredie / vdi det femte / siette oc siuende Vers / Huor hand vdi synderlighed handler om tro Lærere oc Predickere / huorledis de retteligskulle føre deris Embede / Oc huor ved de der vdi skulle trøste sig.

Den Fierde / vdi de andre fem Vers / Huor hand beder Gud Hiertelig / at hand vilde Naadelig høre

 hans

hans Bøn / oc lade hannom komme til Guds Tempel igen. Oc beslutter hand endelig / met en skøn *Aphorismo*, vdi huilcken hand priser dem salige / som sætte deris Lijd paa GUD.

En Bøn aff denne Psalme.

SOm Iulen bygger sit Hus oc Sæde /
Oc Sualen stedse søger sin Rede /
Saa stunder oc længis ieg altid /
O Christe effter dit Alter met Flid.

Denne Jammerdal igiennom at gaa /
Hielp mig: Giff dine Tienere ocsaa /
At de giøre Kilder rene oc bolde /
At wi den rette Tro kunde beholde.

Om

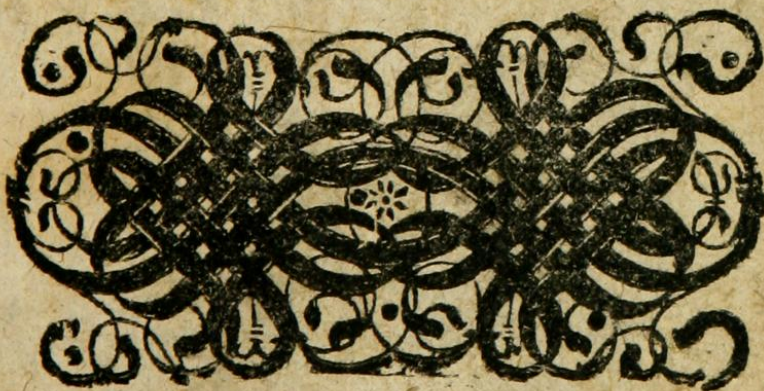
Om mand mig i dit Hus vil fornedre/
Oc giøre mig ringe/ det er mig bedre/
End ellers i Verden herlig at være/
Aff Rigdom/ Lycke/ Gods oc ære.

Du HErre est Sol/ oc Skiold oc Lius/
Som opliuser vore Hierters Hus/
Hielp HErre/ oc Troen i oss optend/
Vore Hierter ret til dig omuend/

A M E N.

H. I. VV. H.

Til Naffuen-
dorff.

Egel BB 1988